

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

IGOR KOVAČ

Ljubljana 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje
Alpsko smučanje

NOVODOBNA OPREDELITEV ZIMSKIH ŠPORTNIH PANOG NA OSNOVI RAZLIČNIH KRITERIJEV KLASIFIKACIJE

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

doc. dr. Blaž Lešnik, prof. šp. vzgoje

SOMENTOR

prof. dr. Milan Žvan, prof. šp. vzgoje

RECENZENT

doc. dr. Tomaž Pavlin

KONZULTANT

prof. dr. Janez Pustovrh

Avtor dela
IGOR KOVAČ

Ljubljana 2010

ZAHVALA

Zahvaljujem se staršem in stricu za podporo, nasvete, komentarje, razprave o obravnavani temi in pomoč.

Posebej pa se zahvaljujem mentorju, somentorju, recenzentu in konzultantu za pomoč pri izdelavi dela. Brez njih ideja o novodobni opredelitvi zimskih športnih panog ne bi zaživela in je ne bi mogel predstaviti v takšnem diplomskem delu.

IZVLEČEK

V diplomskem delu smo razgrnili glavni problem današnje znanosti, to je, da današnja znanost želi vse pojave meriti ter jim dati nek količinski (kvantitativni) pomen, pri tem pa ne upošteva dovolj, da imajo pojavi tudi kakovostni (kvalitativni) pomen. Gre torej za prevladovanje tako imenovanega pozitivističnega vzorca mišljenja.

Zgornji problem smo obdelali na primeru zimskih športov in pri tem uporabili analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov ter tudi metodo lastne izkušnje.

Ker vseh razsežnosti športa ne moremo obravnavati le s kvantitativnim merjenjem, je potrebno tudi kvalitativno raziskovanje in opazovanje. Dober primer, ki ponazarja to dejstvo je, da se vsak človek na neko obremenitev (trening) odziva drugače. Vsak človek je svoj svet, ki ga ne moremo vedno ali v celoti izraziti le s številkami in konkretnimi podatki, temveč tudi z izkušnjami in čustvi.

Seveda pa tudi znanost, ki bi izključno zagovarjala nasprotno, torej le kvalitativni vidik in pristop k znanstvenem opazovanju, ne bi predstavljala prave rešitve, ker bi se preveč oddaljila od objektivnih dejstev.

Potrebna je torej sinteza. Kvantitativni in kvalitativni pristop je potrebno združiti. To omogoča tako imenovano postpozitivistično znanstveno opazovanje oz. postpozitivistični znanstveni vzorec mišljenja. Govorimo o novodobnem pristopu obravnavanja športa in znotraj tega zimskih športnih panog.

Diplomsko delo je namenjeno uporabi tega znanstvenega pristopa za primer preglednejše in razumljivejše klasifikacije zimskih športnih panog. Izbrali smo 10 kriterijev in jih razdelili v štiri skupine.

Diplomsko delo ponuja način klasifikacije športnih zvrsti, ki je potreben za njihov nadaljnji razvoj in za njihovo prepoznavnost, ki jim omogoča pridobivanje novih pripadnikov in ljubiteljev, s tem pa nove ideje in moči pri napredku in razvoju športne discipline.

KLJUČNE BESEDE: *znanost o znanosti, postpozitivizem, znanost o športu, klasifikacija, zimske športne panoge, kriteriji klasifikacije*

NOVODOBNA OPREDELITEV ZIMSKIH ŠPORTNIH PANOG NA OSNOVI RAZLIČNIH KRITERIJEV KLASIFIKACIJE

Igor Kovač

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2010
Športno treniranje, Alpsko smučanje

**Število strani 75; število preglednic 8; število grafov 0; število virov 57;
število prilog 0.**

ABSTRACT

The thesis reveals the main problem of science nowadays i.e. to measure all the phenomena adding them a quantitative meaning not really considering its qualitative nature. It is about the predomination of the positivistic way of thinking.

This problem has been studied in the case of winter sports through analysis and interpretation of primary and secondary sources and the method of personal experience.

However, every spectrum of sport cannot be considered quantitatively alone – qualitative research and observation are necessary as well. An illustrating example is the fact that every person responds to training differently. Each person is a world of his own - cannot be always expressed with numbers and data but also experience and feelings have to be considered.

Nevertheless, also science which would consider the opposite only i.e. quantitative approach towards scientific observation would not represent a solution because it would divert too far away from reality.

A synthesis is necessary – quantitative and qualitative approaches need to be combined enabling a postpositivistic scientific observation respectively postpositivistic scientific way of thinking. This represents a new approach to dealing with sport and within it with winter sports.

The thesis presents the application of such scientific approach to enable a more clear and understandable classification of winter sports. Ten criteria furthermore divided in four groups have been chosen.

This thesis presents a classification of kinds of sport which is necessary for its further development and its recognisability. Aforementioned enables sport to attract people to practice it thus new ideas and power to develop sport disciplines.

KEY WORDS: *science of science, postpositivism, sport science, classification, winter sports, classification criteria*

CONTEMPORARY CLASSIFICATION OF WINTER SPORTS ON THE BASIS OF DIFFERENT CRITERIA OF CLASSIFICATION

Igor Kovač

University of Ljubljana, Faculty for sport, 2010

Sport training, Alpine skiing

Number of pages 75; number of tables 8; number of charts 0; number of sources 57; number of supplements 0.

KAZALO

1. UVOD	10
2. PREDMET IN PROBLEM	12
2.1 KLASIFIKACIJA ZNANOSTI	13
2.2 ZGODOVINSKI RAZVOJ ZNANOSTI O ZNANOSTI	16
2.3 POZITIVIZEM, NEPOZITIVIZEM IN POSTPOZITIVIZEM	19
2.3.1 STARI (KLASIČNI) POZITIVIZEM.....	20
2.3.2 NEOPOZITIVIZEM (LOGIČNI POZITIVIZEM).....	23
2.3.3 NEPOZITIVIZEM.....	26
2.3.4 POSTPOZITIVIZEM	30
2.4 ZNANOST O ŠPORTU	32
2.4.1 FILOZOFIJA ŠPORTA	37
2.4.2 POIMENOVANJE ZNANOSTI O ŠPORTU	40
2.4.3 KLASIFIKACIJA ZNANOSTI O ŠPORTU	48
3. CILJI	54
4. METODE	55
5. RAZPRAVA	56
5.1 RAZLIČNI KRITERIJI KLASIFIKACIJE	58
5.2 KLASIFIKACIJE ZIMSKIH ŠPORTOV	59
5.3 NOVODOBNA KLASIFIKACIJA ZIMSKIH ŠPORTNIH PANOG.....	61
6. ZAKLJUČEK.....	69
7. LITERATURA	73

1. UVOD

Glavni problem klasifikacije športnih panog je izbor meril. Ta merila klasifikacije morajo zaobjeti vse panoge, biti morajo dovolj široka, da omogočajo razvoj in kasnejšo klasifikacijo novih panog, biti morajo dovolj konkretna, nedvoumna.

Značilnost moderne pozitivistične znanosti in stroke je, da želi pojave, ki jih proučuje, kvantizirati in klasificirati oz. razporediti v različne sklope ali predale. To velja tudi za športno znanost. Znotraj te najdemo 'predal' z imenom zimski športi. S tem postane predmet proučevanja preglednejši, lažje opredeljiv, lažje ga je proučevati. Ob tem se pogosto dogaja, da ostanejo nekatere povezave med pojavi, strokami in znanostmi neizkristalizirane. Želja znanosti po jasni hierarhični strukturi je pogosto njen poglobitveni namen.

Kot odgovor so se v teoriji znanosti pojavili nepozitivistični pristopi, ki poudarjajo kvalitativno opazovanje. To pa ima poleg svojih prednosti tudi svoje pomanjkljivosti, med katerimi je glavna zanikanje kvantitativne strukture. Lahko vodi v kaos, kjer ima vsak pojem res svoj kvalitativni pomen, vendar nima vzpostavljenega jasnega odnosa do drugih pojavov. Gre za enkratnost, izkustvenost, ki jo kvalitativno raziskovanje ne želi generalizirati. To vodi v relativnost in odmikanje od bistva.

Znanost in stroka danes potrebujeta nov sistem dela – postpozitivistično paradigmo, ki bo poleg kvantitete upoštevala tudi kvaliteto. Rešitev torej ni v zanikanju enega ali drugega (pozitivizma ali nepozitivizma), temveč v iskanju sinergije obeh sistemov razmišljanja.

Prvi korak pri reševanju problemov je zastavljanje pravih vprašanj. Današnje osrednje vprašanje v teoriji znanosti je, kako združiti kvantiteto in kvaliteto. Iskanju te nove paradigme znanosti ne samo v Sloveniji, pač pa v celotni svetovni znanstveni sferi, ne posvečamo dovolj pozornosti. Tega vprašanja, kljub njegovi pomembnosti, nekateri pravzaprav sploh ne opazijo. Zato je izpostavljanje pravih in bistvenih problemov ključnega pomena pri spremembi paradigme znanosti.

V diplomskem delu bomo kot primer odnosa med kvantitetnim in kvalitativnim sistemom analizirali klasifikacijo zimskih športnih panog. Na tem primeru bomo iskali novo postpozitivistično znanstveno paradigmo.

Do sedaj ni nobena krovna svetovna športna organizacija in tudi nobena državna športna združba vključila vseh (starejših in novejših) smučarskih zvrsti v eno skupno

preglednico (Guček in Lešnik, 2006, str. 9)¹. Morda prav zaradi pomanjkanja kriterijev ali problematičnosti izbire in hierarhije kriterijev.

Kriteriji, ki jih bomo uporabili za klasifikacijo zimskih športov, so namen, cilj, družbena vloga, osnovni način gibanja, zgodovinsko ozadje, področja gibanja, tip orodja, priprave in naprave, naravne danosti in objekti, vrste podlage ter uporabniki (Guček in Lešnik, 2006, str. 12–3)².

Pozitivistični znanstveni pristop želi znotraj teh kriterijev vzpostaviti hierarhijo tako, da so vsi kriteriji postavljeni na lestvico od bolj k manj pomembnim, tako da daje poudarek bistvenim kriterijem. Nepozitivistični znanstven pristop pa postavlja vse kriterije na isti nivo.

Postpozitivistični primer klasifikacije, ki ga bomo predstavili v tem diplomskem delu, bo vzpostavil nekaj skupin kriterijev. Znotraj skupin bodo kriteriji v enakovrednem odnosu, med njimi ne bo hierarhije, vendar bo med skupinami kriterijev postavljena jasna hierarhija in s tem tudi jasna razlika v pomembnosti, temeljnosti in občosti.

Diplomsko delo ponuja način klasifikacije športnih zvrsti, ki je potreben za njihov nadaljnji razvoj in za njihovo prepoznavnost, ki jim omogoča pridobivanje novih pripadnikov in ljubiteljev, s tem pa nove ideje in moči pri napredku in razvoju športne discipline.

Za znanstveno prakso je namreč iskanje nove paradigme ključnega pomena, saj tako kvantitativni model kot kvalitativni model raziskovanja izpuščata določene vidike opazovanega problema.

Cilj diplomskega dela je izpostaviti problem današnje športne znanosti in stroke ter poudariti rešitev, ki naj bi bila sprememba znanstvene paradigme v postpozitivistično, ki zaobjema oba sistema, kvalitativnega in kvantitativnega.

Glavna metoda dela, ki jo bomo uporabili, je analiza in interpretacija primarnih in sekundarnih virov. Na primeru postpozitivistične klasifikacije zimskih športov pa bomo za metodo dela uporabili tudi lastne izkušnje.

^{1, 2} Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

2. PREDMET IN PROBLEM

Filozofija s pojmovnim mišljenjem je prva oblika racionalnega, to je logično in vsaj delno izkustveno utemeljenega spoznanja. Zato so začetki filozofije tudi začetki znanosti (Ule, 1986, str. 7).³ Znanost se v človekovi zgodovini pojavi z začetkom razdvajanja sveta na pojav in bistvo, to je z nastankom ontologije. Pojavna oblika in bistvo stvari se ujemata le posredno, sicer znanost, ne bi bila niti mogoča niti potrebna (Sočan, 1992, str. 50).⁴

Razlikovati moramo med teorijo o znanosti, filozofijo znanosti in znanstvenimi teorijami. Teorije o znanosti izhajajo iz znanosti same, torej gre za neko meta-znanstveno teorijo. Pri tem jih ne vodi želja po vseobsežnih odgovorih (kot je to v primeru znanosti), ampak hočejo na racionalen način opisati zgradbo in razvoj znanosti (Rudl, 1990, str. 190)⁵. Filozofija znanosti je na drugi strani koncipirana široko, raziskuje splošna filozofska vprašanja in šele na osnovi takšnih analiz prihaja 'k znanosti kot objektu analize' (Rudl, 1990, str. 189).⁶ Znanstvene teorije se ne nanašajo neposredno na realnost, temveč na ustrezne teoretske modele. Te modele razumemo tudi kot 'modele realnosti' oz. empirijske fenomene. Ta drugi korak je tisti, ki sproža spore. Kdaj in če sploh kdaj lahko iz uspešne teorije sklepamo na to, da teoretski modeli predstavljajo tudi modele realnosti (Ule, 1989, str. 53)?⁷ Za to diplomsko delo je refleksija zgornjega vprašanja sila pomembna. Namreč, katera znanstvena paradigma⁸ najbolj odseva realnost sveta?

Razvoj teorije o znanosti je neločljivo povezan z razvojem znanstvenih teorij. Obe vrsti teorij družijo isti način znanstvenega spoznanja, to je metoda. Razlikujeta pa se po predmetu svojega spoznavanja. Zaradi vsebinske navezanosti teorije znanosti na proučevanje znanstvenega kompleksa obstaja med njima bistvena epistemološka odvisnost. Povsem očitno je, da stopnja razvitosti znanosti kvalitativno in kvantitativno določa razvoj teorije o znanosti, kakor tudi to (čeprav manj očitno), da teorija o znanosti določa razvoj znanstvenih teženj in znanstvenega raziskovanja

³ Ule, A. (1986). *Od filozofije k znanosti in nazaj*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

⁴ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

^{5, 6} Rudl, M. (1990). Oris temeljnih pojmov v logičnem pozitivizmu in v strukturalni teoriji znanosti 1. del. *Anthropos*, 22(1–2), str. 189–210.

⁷ Ule, A. (1989). *Razvoj znanosti z vidika 'strukturne teorije' znanosti 3. del: redukcija teorij, znanstevni napredek, primeri rekonstrukcije znanstvenih teorij, realizem in instrumentalizem*. Ljubljana: RSS.

⁸ razumemo jo lahko kot prisposodbo očal, ki si jih nataknemo in skozi katera opazujemo objekt opazovanja

(Sočan, 1992, str. 49).⁹ Gre torej za vzajemno odvisnost in pogojenost obeh pojmov (teorije znanosti in znanstvene teorije). Oba pojma pa izhajata iz določene filozofije znanosti. Za to diplomsko delo so pomembne tri takšne paradigme – pozitivistična, nepozitivistična in postpozitivistična.

V tem začetnem delu moramo postaviti še nekaj jasnih razmejitev. Razlikovati moramo med definicijo, klasifikacijo in diferenciacijo znanosti. Definicija je osredotočena na pomenskost znanosti, gre za celoto in je teoretično-sistemske narave. Klasifikacija orisuje različne discipline znanosti (njene podsisteme oz. podzvrsti) in je empirično-historične narave. Diferenciacija znanosti označuje razliko med znanostjo, filozofijo določene znanosti, ontologijo in etiko mišljenja (Hribar, 1991, str. 38–40)¹⁰.

2.1 KLASIFIKACIJA ZNANOSTI

Čedalje več znanstvenih disciplin in širjenje specializacije terja kot komplementarni proces razvijanje interdisciplinarnosti. Vendar doslej še nimamo ustrezno razdeljenih študij o smiselnem obsegu 'razcveta' disciplin, o cepitvi znanostih oz. raziskovalnih področij (Hribar, 1991, str. 5)¹¹. Klasifikacija različnih znanosti mora torej biti odprta za nastajanje novih znanosti, ki so produkt interdisciplinarnosti. To lahko prenesemo tudi na nivo ene same znanosti in njene klasifikacije ter še nižje na (pod)sisteme.

Znanost o športu, ki jo v Sloveniji imenujemo (antropološka) kineziologija (razprava o pravilnem izboru imena še vedno poteka, in se je bomo dotaknili le bežno, saj presega okvire tega diplomskega dela), je produkt takšnega povezovanja znanosti v novo znanost. Ta, kot pravita Šturm in Strojnik (2003, str. 109)¹², ni le interdisciplinarna (interakcija dveh ali več različnih disciplin v obliki komuniciranja idej v medsebojni interakciji v področju skupnega interesa), pač pa tudi krosdisciplinarna (usmerjena horizontalno, ker prehaja preko tradicionalnih meja med disciplinami). Zato ni nenavadno, da zavljo pomanjkanja metode pravilnega klasificiranja takšnih znanosti, prihaja do tako različnih pojmovanj naše znanosti (kineziologija, *Sport science* etc.) in vprašanj, ali je to sploh znanost. Slednje predstavlja enega izmed razlogov, zakaj potrebujemo novo znanstveno paradigmo, ki bo sposobna napraviti takšno klasifikacijo vseh znanosti.

⁹ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

^{10, 11} Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

¹² Šturm, J. In Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Enak vzorec lahko prenesemo tudi na sistem klasifikacije zimskih športov. Danes smo priča razcvetu različnih oblik zimskih športov, ki jih s sedanjimi metodami znanstvene paradigme pozitivizma težko klasificiramo. Zato so potrebna nova 'očala', s katerimi bomo videli vse različne oblike zimskih športov ter jih postavili v medsebojni odnos.

Znanost lahko delimo z različnih vidikov in tako dobimo tudi različne sisteme (Hribar, 1991, str. 6)¹³. Hribar loči (1991, str. 66)¹⁴ šest znanstvenoraziskovalnih ved:

1. Naravoslovno-matematične vede
2. Tehnične vede
3. Biotehnične vede
4. Medicinske vede
5. Družbene vede
6. Humanistične vede

Zgornja delitev je pomanjkljiva. Kam naj uvrstimo antropološko kineziologijo? Hribar ne ponudi česa novega, novega sistema klasifikacije ali paradigme, na kateri bi nova klasifikacija temeljila.

Vendar tudi druge današnje klasifikacije znanosti niso odpravile zgoraj opisanega problema. UNESCO na primer klasificira znanosti takole (Hribar, 1991, str. 66–7)¹⁵:

- A. Eksaktne in naravoslovne znanosti
 1. Matematika
 2. Fizika, mehanika, elektronika, astronomija
 3. Kemija
 4. Biologija, botanika, zoologija, biokemija, biofizika
 5. Geologija, meteorologija, geofizika
- B. Tehnične (inženirske) znanosti
 1. Metalurgija, rudarstvo
 2. Strojništvo
 3. Gradbeništvo
 4. Elektrotehnika
 5. Aeronavtika
 6. Kemijsko inženirstvo, tehnologija nafte in goriv
 7. Tekstilna tehnologija
 8. Geodezija
 9. Obča tehnologija

¹³, ¹⁴, ¹⁵ Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

- C. Medicinske znanosti
 - 1. Medicina
 - 2. Stomatologija
 - 3. Farmacija
- D. Agrarne znanosti
 - 1. Agronomija
 - 2. Gozdarstvo
 - 3. Mlekarstvo, živinoreja
 - 4. Veterinarstvo
- E. Družbene znanosti
 - 1. Politologija
 - 2. Ekonomija
 - 3. Sociologija
 - 4. Etnologija
- F. Humanistične znanosti
 - 1. Humanistične znanosti
 - 2. Znanosti o umetnosti
 - 3. Izobraževanje

Kljub širše zastavljeni klasifikaciji, imamo tudi pri tej klasifikaciji težave z umestitvijo antropološke kineziologije, pa tudi drugih znanosti, kot sta na primer obramboslovje in komunikologija.

Menim, da je danes najboljše klasificira znanosti Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK), ki jo že več desetletij uporabljajo v bibliotekah. Slednja vse znanje razvršča v deset skupin od 0 do 9 (Hribar, 1991, str. 67–8)¹⁶:

- 0. Obče. Bibliografija
 - 1. Filozofija. Psihologija.
 - 2. Religija. Teologija.
 - 3. Družbene znanosti. Pravo.
 - 4. Filologija. Lingvistika.
 - 5. Naravoslovne znanosti. Matematika.
 - 6. Aplikativne znanosti. Medicina. Tehnika.
 - 7. Umetnost. Šport.
 - 8. Lepa literatura (beletristika).
 - 9. Geografija. Zgodovina.

¹⁶ Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Delitev poteka od občega k posebnemu: deset glavnih skupin se deli na deset oddelkov, deset oddelkov na deset sekcij itd. (Hribar 1991, str. 68)¹⁷. Klasifikacija je odprta za nove znanosti, ki se razvijajo iz že obstoječih, na primer znanost o mednarodnih odnosih.

Ob različnih metodah klasificiranja je potrebno razlikovati tudi med klasificiranjem in sistematiziranjem (Hribar, 1991, str. 69).¹⁸ Hribar prevzame (1991, str. 69)¹⁹ razlikovanje po Dússeldorfski šoli (Bumann, Dimer, Geldsetzer, Heinz, Henrichs, Koenig in von der Stein). Ta pravi, da je klasifikacija oblika ureditve, ki sestavlja celoto poljubnih elementov (stvari, idej, množic, tudi samih klasifikacij ali sistemov) na podlagi skupnega značaja. Te celote se imenujejo razredi (klase) in klasifikacija pomeni tvorjenje razredov, se pravi fiksiranje značilnosti. Sistem pa je oblika ureditve, ki med elementi celote postavi strukturno soodvisnost. Sistematiziranje pomeni dvoje: določiti sistemske principe in razvrstiti sistemsko strukturo, se pravi določiti položaj elementov. Temeljno razliko med klasificiranjem in sistematiziranjem zarisuje pojem strukture; ta razlika pa je utemeljena v neki globlji razliki, namreč v razliki med tradicionalno in moderno znanostjo (Hribar, 1991, 70).²⁰ Klasifikacija vsebuje vrednostno stališče do objekta, medtem ko sistematizacija tega ne zaobsega.

Končni cilj sleherne dejavnosti je vedno vrednoten, torej idejni. Vsak končni cilj je zgrajen na lestvici zaporednih ciljev. Opredelitev za končne, najvišje cilje je vedno vrednostna (Bučar, 2009, str. 120).²¹ Zato bomo v tem diplomskem delu uporabljali izraz klasifikacija, saj človek ni stroj in vsako njegovo delovanje ima vedno tudi duhovno in vrednostno raven.

Klasifikacijo oz. členitev znanosti je uvedel že Aristotel. Poglejmo si sedaj zgodovinski razvoj znanosti o znanosti.

2.2 ZGODOVINSKI RAZVOJ ZNANOSTI O ZNANOSTI

Znotraj paradigme se sčasoma pojavijo nasprotja med eksperimentalnimi dejstvi in teoretskimi razlagami. V astronomiji je ptolemajski (geocentrični) sistem zašel v krizo, ker so se predvidevanja položajev planetov, ki so bila napravljena na njegovi osnovi, sčasoma vse manj ujemala z najboljšimi obstoječimi opazovanji. Toda neskladje med napovedanim in opaženim ni vodilo preprosto in naravnost v kopernikansko astronomijo, ampak je bilo povezano s težaškim menjavanjem paradigme. Paradigma namreč nudi določeno videnje sveta: zato je ne moremo preprosto

¹⁷, ¹⁸, ¹⁹, ²⁰ Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

²¹ Bučar, F. (2009). *Slovenci in prihodnost*. Radovljica: Didakta.

odvreči. Nepravilnost namreč nima eksistence sama po sebi, ampak se zmeraj pojavlja samo v odnosu na ozadje, ki ga nudi paradigma. Če so nepravilnosti tako velike, da ne moremo več upati, da jih bomo lahko kdaj v prihodnje razložili v okviru naše paradigme, nam za njihovo razlago preostane samo še sprejem nove paradigme (Rudl, 1990, str. 151).²²

Skozi zgodovino se je zgodilo več sprememb paradigem znotraj znanosti. Parmenid in Platon sta postavila temelj spoznavnoteoretskih dilem, ki obvladuje celoten epistemološki razvoj zahodne evropske kulture (Sočan, 1992, str. 50).²³ Vsekakor se je v antični filozofiji udomačila misel, da je resnica v tem, da naša misel ustreza dejanskemu stanju stvari (Jerman 1987, str. 25).²⁴ Grkom je *theoria* pomenila 'spoštljivo čaščenje neskončnosti navzočnega' v smislu zrenja resnice in je bila za njih najbolj dovršen izraz človekovega gibanja. Srednjeveška znanost pa dejanskost opazuje v religiozni zamaknjenosti in se iz te duhovnosti sklanja k stvarem, ki jih hoče etično ovrednotiti in jim dati tudi moralni okvir. Vendar pa niti grško niti srednjeveško znanstveno mišljenje navzočega še nista predstavljala zgolj kot predmet. To se zgodi šele z mišljenjem novoveške znanosti, ki kot teorija ni več 'zrenje resnice', temveč je kot opazujoče proučevanje obdelovalno poseganje v dejanskost. Smisel znanosti ni več teorija kot teorija, temveč teorija kot tehnika (Sočan, 1992, str. 51).²⁵

Letnica, ki se najpogosteje omenja kot prelomnica med tradicionalno in moderno družbo, je 1492 – Kolumbovo odkritje Amerike. To je čas renesanse in humanizma, ko sta se v znanosti uvedli dve pomembni načeli – opazovanje in merjenje. Galilej, Kopernik in drugi so bili znanilci novega veka, t. i. moderne. Le ta pa je bila dokončno utemeljena z industrializacijo in francosko revolucijo.

Renesansa je preko astronomije in fizike (Galilej, Kopernik, Kepler itd.) uveljavila drugačno paradigmo, namreč paradigmo 'matematičnega' naravoslovja. S tem ni razveljavila deduktivizma nasploh, ampak je samo premaknila poudarek z logike na matematiko. Kar je odločilno za matematično paradigmo, je empirično preverjanje, primerjanje trditve z okoliščinami, ki jo verificirajo ali falsificirajo. S tem pa se je spremenil tudi značaj znanosti in njena definicija. Od renesanse naprej velja znanost

²² Rudl, M. (1990). Oris temeljnih pojmov v logičnem pozitivizmu in v strukturalni teoriji znanosti 2. del. *Anthropos*, 22(3-4), str. 148–65.

²³ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

²⁴ Jerman, F. (1987). O metodologiji znanosti. *Anthropos*, 19(5–6), str. 25–34.

²⁵ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9 (13), str. 49–61.

edinole tisto védenje, ki ga je mogoče empirično preverjati (Jerman, 1987, str. 31).²⁶ S tem so nastali tudi temelji pozitivizma, o katerem bomo govorili kasneje. Znanost, vse od Galileja naprej, poskuša kvalitativen pojem napredka nadomestiti s kvantitativnim – tako se nove lastnosti, ki jih odkrivamo z novimi teorijami, odsevajo v večjem številu napovedi in v večjem obsegu vsebine (Borstner, 1985, str. 85).²⁷

Po Descartesu je mogoče vse stvari spraviti v določene rede, jih reducirati in nato sistematizirati v matematične obrazce. Enotno načelo, za katerega Descartes meni, da lahko iz njega izpeljemo vse, kar je, je subjekt. Model znanstvene misli postane stroj kot ideal nove znanstvene ideologije, ki mora delovati (toda misliti) hladno in nepristransko, torej objektivno (Sočan, 1992, str. 51).²⁸

Kant gre še dlje. Pokaže namreč izhod iz (človekove) nedoletnosti, za katero je kriv sam. Nedoletnost je nezmožnost uporabljati svoj razum brez vodstva drugega, se pravi samostojno. Ta izhod je mogoč le preko samostojnega etičnega razmišljanja. Tako je Kant pozitivistično naravnani postrenesančni znanosti in naturalistični filozofiji odvzel njeno vero v absolutno sposobnost človekove spoznavne moči (Sočan, 1992, str. 51).²⁹

Racionalizem in empirizem 16. in 17. stoletja sta zasejala temelje pozitivistični filozofiji in znanosti, ki je danes tudi v svojih novejših različicah prevladujoča znanstvena oblika. Sodobna teorija znanosti je sicer sila razvejano teoretsko področje, vendar v njem dominira nekaj poglavitnih smeri. Najpomembnejše od teh so zbrane v okviru 'analitične filozofije', to je tiste filozofske smeri, ki je izhajala iz neopozitivizma (Ule, 1989, str. 4).³⁰ Pozitivizem zelo dobro poseblja Hume, ki je ustvaril metodološko načelo: česar ni mogoče dokazati ne matematično ne empirično, tega po vsej priliki sploh ni (Jerman, 1987, str. 32).³¹

Pozitivizem kot glavna skrajnost modernega razmišljanja ne priznava ničesar, kar se ne da opazovati in meriti. Naravoslovne-tehnične metode želi prenesti v družboslovje. Vse pojave želi umestiti v sisteme. Česar ni mogoče racionalno in empirično razporediti ali tudi zbirokratizirati, enostavno ne obstaja (Aron, 1976, str.

²⁶ Jerman, F. (1987). O metodologiji znanosti. *Anthropos*, 19(5–6), str. 25–34.

²⁷ Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.

²⁸, ²⁹ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

³⁰ Ule, A. (1987). *Razvoj znanosti z vidika 'strukturne teorije' znanosti 1. Del: teoretski termini in struktura znanstvene teorije*. Ljubljana: RSS.

³¹ Jerman, F. (1987). O metodologiji znanosti. *Anthropos*, 19(5-6), str. 25–34.

563).³² V tem kontekstu je dal pozitivizem zagon razvoju novih znanosti in strok – psihologiji, sociologiji in tudi kasneje antropološki kineziologiji. Želja po sistematizaciji in klasifikaciji (po)znanega se je nato prenesla na novo nastale znanosti. Tako je pozitivistični pristop prevzela tudi športna znanost.

Vendar pozitivistična znanost ni prinesla le pozitivnega razvoja znanosti in strok. Mišljenje, da imajo enaki vzroki enake posledice (Šturm in Strojnik, 2003, str. 28)³³, ne velja vedno za človeka in družbene sisteme. Le ti niso tako predvidljivi, kot so naravni in tehnični pojavi. Ta kvantitativni pristop k proučevanju človeka je pripeljal do absurdnih situacij, da znanost in stroka želita kvantizirati kvalitativne razsežnosti človeka. Primer: na ta paradoks je opozarjal pri nas že Anton Trstenjak, ko je pokazal, kako celo sodobna psihologija, ki želi biti znanost, vedno bolj zapada 'matematični psihologiji' (Trstenjak, 1974, str. 66)³⁴. Če želi športna znanost zaobjeti sistem športa in sistem človeka, mora uporabljati poleg pozitivističnega kvantitativnega pristopa tudi kvalitativni pristop raziskovanja. Slednje je vse bolj uporabljeno tudi v družboslovju. Znanost se je začela zavedati, da kvantitativni opisi ne zadoščajo za razlago pojavov. Potrebno je tudi kvalitativno opazovanje in razlaga.

Pozitivizem in neopozitivizem, nepozitivizem in postpozitivizem so možne paradigme današnje znanosti o znanosti. Edina obvezujoča točka za vse današnje tokove teorije znanosti, okoli katere je doseženo popolno soglasje in ki omogoča vzpostavljanje enotnosti v različnost možnih odgovorov in rešitev, je splošna določitev teorije znanosti kot metateorije posameznega znanstvenega spoznanja (Hozjan, 1987, str 42).³⁵ Zato si v nadaljevanju pogledjmo današnje znanstvene metateorije oz. znanstvene paradigme.

2.3 POZITIVIZEM, NEPOZITIVIZEM IN POSTPOZITIVIZEM

Filozofijo, ki je skušala najti stik z metodologijo v naravoslovju, danes označujemo s terminom pozitivizem (Šturm in Strojnik, 2003, str. 27).³⁶ Filozofija pozitivizma je skušala spodriniti in odpraviti klasično filozofijo ter sama postati filozofija moderne znanosti (Jerman, 1970, str. 935).³⁷

³² Aron, R. (1976). *Les étapes de la pensée sociologique*, Pariz: Gallimard.

³³ Šturm, J. In Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

³⁴ Trstenjak, A. (1974). *Oris sodobne psihologije I*. Maribor: Založba Obzorja.

³⁵ Hozjan, S. (1987). Teorija znanosti kot metateorija. *Anthropos*, 19(5-6), str. 41–58.

³⁶ Šturm, J. In Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

³⁷ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6–7), str. 933–42.

Nicholson (1997, str. 134)³⁸ temu nasprotuje in trdi, da je bistvo pozitivizma kvantifikacija in generalizacija, torej da sta v ospredju metodologija in empirija, da pri pozitivizmu ne gre za velike filozofske vsebine. Sam soglašam z Bučarjem (2003, str. 28)³⁹, ki pravi, da si je vlogo najbolj trde ideologije danes priborilo znanstveno pozitivistično razlaganje sveta, ki z izključevanjem slehernega drugačnega tolmačenja zapira krog razumske svobode in postaja ena najbolj nevarnih ideologij prav zato, ker svoje ideološkosti sploh ne priznava. Pozitivistično razlaganje sveta je ideologija predvsem zato, ker sloni na domnevi, da je z metodo pozitivizma mogoče preseči razklanost med objektivnim zunanjim svetom in subjektivnim notranjim svetom človeka in da je tako mogoče človeku zagotoviti neposreden dostop do spoznanja objektivnega sveta. Jerman nadaljuje (1970, str. 940)⁴⁰, da ideologiziranje kake dejavnosti kaže tudi kot deklarativno dokazovanje naprednosti in upravičenosti lastne dejavnosti. Skriva se za termin 'znanstven'. Nemoč razlaganja dejstev in gradnje širše teoretske osnove znanosti, pomanjkanje ustvarjalne smiselnosti postavljanja hipotez, ki naj bi pojasnile odnose med pojavi, se v pozitivistični ideologiji kaže kot prednost, kot premoč nad teorijo in filozofijo, ki ju proglašajo za spekulacijo in metafiziko.

Šturm in Strojnik (2003, str. 27)⁴¹ ločita tri obdobja: klasični pozitivizem, empirokriticizem in logični pozitivizem. Za to diplomsko delo je relevantno, da ločimo med klasičnim, starim pozitivizmom, ki je dal temelj novemu, t.i. logičnemu pozitivizmu. Oba družita zelo strogo pojmovani empirizem, razločujeta pa se tematsko in v različnih metodoloških poudarkih. Stari pozitivizem se je opiral predvsem na induktivno znanstveno raziskovanje in je skušal odpraviti reflektivno filozofijo z empiričnega stališča; novi pozitivizem pa se metodološko opira na simbolno logiko in skuša biti, kakor je nekoč izjavil eden izmed ustanoviteljev novega pozitivizma Rudolf Carnap, logična sintaksa jezika in znanosti (Jerman, 1970, str. 935).⁴²

2.3.1 STARI (KLASIČNI) POZITIVIZEM

Predstavniki starega pozitivizma so: August Comt, J. St. Mill in H. Spencer (Jerman, 1970, str. 935).⁴³

³⁸ Nicholson, M. (1997). The continued significance of positivism? V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.). *International theory: positivism and beyond* (str. 128–45). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

³⁹ Bučar, F. (2003). *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.

⁴⁰ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6–7), str. 933–42.

⁴¹ Šturm, J. In Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁴², ⁴³ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6–7), str. 933–42.

Razglaševalec pozitivne znanosti Auguste Comte (1798-1857) je prepričan, da je edina čvrsta osnova spoznanja dejstvo, ki je izkustveno preverljivo in zato pozitivno. Zanesljivost v spoznanju vodi do trdnih dejstev in le-te k pozitivnim rezultatom. Novoveško mišljenje je namreč vzpostavilo enotni spoznavni model znanosti, ki ima svoj izvor v prevladujoči objektivistični epistemologiji. Tu gre za idejo, da so objekti realni, da torej obstajajo neodvisno od človekove percepcije in so subjektu na voljo za najrazličnejše preiskave in obdelave (Sočan, 1992, str. 52).⁴⁴ Pri filozofiji Augusta Comta gre za ustanovitev sociologije (imenoval jo je socialna fizika)⁴⁵ in to prek programa 'pozitivne filozofije', po metodološki plati pa za ureditev uporabne matematike, opazovanja in eksperimentiranja (Jerman, 1993, str. 307).⁴⁶ Priznaval je kot del resnice samo tisto, kar pojasnjuje pet znanosti: matematika, astronomija, fizika, kemija in biologija (Šturm in Strojnik, 2003, str. 28).⁴⁷ Comte je znanost videl hierarhično urejeno, kjer je matematika na dnu in sociologija na vrhu (Smith, 1997, str. 14).⁴⁸ J. St. Mill je postavil za najvišje znanstveno raziskovalno načelo indukcijo (Jerman, 1993, str. 307).⁴⁹ Je avtor zakona vzročnosti: enaki vzroki imajo enake posledice (Šturm in Strojnik, 2003, str. 28).⁵⁰ Spencer je kot zadnji predstavnik klasičnega pozitivizma potisnil v ospredje univerzalnost načela evolucije.⁵¹

Pozitivizem se je s svojo antimetafizično orientacijo in priznavanjem spoznavnega pomena izključno logiki in empiričnemu znanju, predstavil kot takšna miselna usmerjenost, ki je idealna za popolno in suvereno ukvarjanje s filozofijo znanosti. Ta filozofska šola je svoje najvažnejše in najbolj konstruktivne prispevke dejansko dala na področju logike in metodologije znanosti. Zato se nanjo veže tudi nastajanje filozofije znanosti kot posebne filozofske discipline (Novaković, 1984, str. 185).⁵²

⁴⁴ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

⁴⁵ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁴⁶ Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1–2), str. 306–23.

⁴⁷ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁴⁸ Smith, S. (1997). Positivism and beyond. V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.). *International theory: positivism and beyond* (str. 11–44). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

⁴⁹ Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1–2), str. 306–23.

⁵⁰ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁵¹ Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1–2), str. 306–23.

⁵² Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3–6), str. 185–90.

V empirizmu je dejstvo to, kar je bivajoče, to, kar se dogaja, to, kar imamo za realno izkustveno danost. Ker empirizem dejstvo uporablja kot protislovje temu, kar je iluzorno, fiktivno ali zgolj možno, pa tudi v protislovju s tem, kar je obvezno, logično, moralno ali pravno, sledi iz tega tudi podcenjevanje vseh tistih znanosti in človekovih dejavnosti (predvsem gre tukaj za umetnost in za humanistične znanosti), ki nimajo možnosti opirati se na neposredno čutno zaznavno izkustvo (Jerman, 1970, str. 937).⁵³ Empirično dejstvo je ob izključni naslonitvi na čutno zaznavno izkustvo podvrženo vsem filozofskim posledicam te enostranosti. Ena izmed takšnih posledic empirizma je absolutni relativizem spoznanja (Jerman, 1970, str. 937).⁵⁴ Ta relativizem so izkusili tudi kasnejši kritiki pozitivizma – nepozitivisti (o katerih bomo govorili kasneje), ki so v želji po kvalitativnem raziskovanju in obravnavi sveta zašli v radikalizacijo empirije, ter s tem pravzaprav niso več mogli v celoti zavreči pozitivistične ideologije (navkljub imenu). Nepozitivisti so se zavedali, da v znanosti potrebujemo tudi kvalitativen pristop, vendar v želji po njem, so vsako opazovanje relativizirali in mu s tem dali neko osebno noto – kvaliteto. To jih je vodilo v relativizacijo opazovanj, četudi bi nekatera lahko generalizirali, saj so izhajali le iz njih.

Vsako dejstvo je sklop zaznave in razumskega dojetja. Svoj pomen (ali tudi več pomenov) dobi šele tedaj, ko ga spravimo v določene odnose z drugimi dejstvi, ko ga razvrstimo in razložimo glede na njegovo mesto, to je glede na odnose, v katerih je (Jerman, 1970, str. 937).⁵⁵ Faktografizem je mogoče definirati kot omejevanje znanstvenega dela na golo kopičenje podatkov, popisov, pojavov, dogodkov in nazorov. Ob tem kopičenju pa stroka ne najde v sebi niti moči in bržkone tudi ne razlogov, da bi ta dejstva razložila, da bi spoznala odnose med njimi – od splošnih do posebnih -, da bi razločevala med bistvenimi in nebistvenimi dejstvi, da bi zavzela do dejstev svoj kritično teoretični odnos. Še več, v jedru faktografizma tiči utvara, po kateri naj bi dejstva sama govorila zase, zategadelj je vsako teoretsko pojasnjevanje dejstev odveč (Jerman, 1970, str. 938).⁵⁶ Pozitivistična faktografija se izraža na treh glavnih področjih – v izobraževanju, v nekaterih socioloških raziskovanjih in deloma tudi v različnih splošnih zgodovinskih razpravah (Jerman, 1970, str. 938).⁵⁷

Bučar kritizira pozitivizem (2003, str. 34)⁵⁸ in pravi, da je zunaj-izkustveni svet predvsem svet vrednot, svet kakovosti. Tega ni mogoče meriti z matematičnimi metodami, pa seveda tudi ne preprosto zanemariti kot nekaj brezpredmetnega, kar znanosti ne zanima. Človek se namreč sooča ne samo s snovnim, ampak tudi z

⁵³, ⁵⁴, ⁵⁵, ⁵⁶ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6-7), str. 933-42.

⁵⁷ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6-7), str. 933-42.

⁵⁸ Bučar, F. (2003). *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.

duhovnim svetom. Smith dodaja (1997, str. 38)⁵⁹, da so pomanjkljivosti pozitivizma tako temeljne, da ne more obstati, vendar izpostavlja problem, da je pozitivizem že prešel na nivo t. i. *common sense*. Brglez pa meni (2006, str. 25)⁶⁰, da pozitivizem ne vidi celote, zato svet opisuje atomizirano in nepovezano. Za Šturma in Strojnika (2003, str. 29)⁶¹ je postalo jasno, da zakoni mehanike ne morejo pojasniti vseh naravnih pojavov, da mehanicizem nima tiste spoznavne moči, ki mu jo je pripisovala pozitivistična filozofija, temveč je njen doseg omejen. Tako so se v znanosti pojavile smeri, ki želijo prerasti pozitivizem. Preden si jih поблиže pogledamo, pa moramo analizirati tudi današnjo obliko pozitivizma – to je logični pozitivizem ali neopozitivizem.

2.3.2 NEOPOZITIVIZEM (LOGIČNI POZITIVIZEM)

V 20. stoletju se je visoko povzpelo matematično naravoslovje, ki je postalo metodološki ideal. Filozofija, ki je poskušala posnemati to metodologijo in ji prilagoditi tudi svojo vsebino, je dobila ime neopozitivizem (Jerman, 1993, str. 307).⁶² Neopozitivizem, ki je nastal v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja, se je prav tako kot stari opiral na Humov empiristični agnosticizem. Vendar pa je s pomočjo simbolne, formalizirane logike, ki je orientirana bistveno deduktivno, globoko prodrl v metodološko tkivo eksaktnih, izkustvenih naravoslovnih znanosti, pri čemer je odrekel filozofiji vsako znanstvenost. Ob tem je neopozitivizem v vseh svojih oblikah zašel v slepo ulico in se danes uveljavlja predvsem kot teorija sodobnih logičnih metod, kot znanstvena metodologija in semantika (Jerman, 1970, str. 936).⁶³ Gre za najbolj radikalno obliko pozitivizma, ki so jo razvili pripadniki t.i. Dunajskega krožka (Šturm in Strojnik, 2003, str. 29).⁶⁴

Člani Dunajskega krožka so poskušali formulirati teorijo (znanost) s pomočjo matematične logike. S tem bi se naj zagotovila enoznačnost in notranja

⁵⁹ Smith, S. (1997). Positivism and beyond. V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.). *International theory: positivism and beyond* (str. 11–44). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

⁶⁰ Brglez, M. (2006). *Pomen nepozitivističnih epistemoloških in realističnih ontoloških predpostavk za osmišljanje mednarodnih odnosov in metodologije njihovega proučevanja: doktorska disertacija*. Ljubljana: FDV.

⁶¹ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁶² Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1–2), str. 306–23.

⁶³ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6–7), str. 933–42.

⁶⁴ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

konsistentnost teorij (Borstner, 1985, str. 77).⁶⁵ Logičnega pozitivizma, kakršnega je gojil Dunajski krožek danes ni več. Preusmeril se je v raziskovanje semantike, raziskovanje logičnih in znanstvenih izjav in se ukvarja predvsem s problemi metodologije (Šturm in Strojnik, 2003, str. 29).⁶⁶ Temeljna stališča dela Dunajskega krožka so bila (Šturm in Strojnik, 2003, str. 29)⁶⁷:

1. Vsak filozof naj filozofira tako, kot da pred njim ni bilo še nobenega drugega filozofa, saj filozofsko znanje ni akumulativno, kot je to naravoslovno;
2. Iz prvega sledi, da filozofija ni znanost, je nesmiselno početje;
3. Ker ni filozofskih stavkov, so samo logični, lahko filozofija le razbistruje pojme znanosti

Predstavniki logičnega pozitivizma so bili Carnap, Sclick, Reichenbach, Feigl in Hempel.

Carnap je izpeljal teorijo fizikalizma, ker je bila fizika predstavljena kot najbolj znanstvena izmed vseh znanosti, tako rekoč idealna znanost, ki naj bi postala univerzalni jezik vseh znanosti (Jerman, 1993, str. 310).⁶⁸ Za Carnapa pozitivizem ne daje nobenih odgovorov na filozofska vprašanja, ampak zavrača vsa filozofska vprašanja sploh, ne glede na to ali gre za metafiziko, epistemologijo ali etiko (Jerman, 1993, str. 310).⁶⁹

Filozofijo neopozitivizma dobro povzema stavek Wittgensteina, ki pravi (1976, str. 167)⁷⁰: »O čemer ne moremo govoriti, o tem moramo molčati.« Logični pozitivisti so si filozofijo znanosti zamišljali po modelu formalne logike, široko so uporabljali tehniko moderne matematične logike. Tako so znanstvene teorije postavljene kot aksiomatski sistemi in s tem je področje filozofije znanosti avtomatsko zoženo na najbolj razvite znanstvene teorije (Novaković, 1984, str. 188).⁷¹ Popolna odsotnost zgodovinske perspektive je ena temeljnih pomanjkljivosti logično pozitivistične filozofije znanosti (Novaković, 1984, str. 188).⁷² Ostro kritiko je doživelo tudi logično-pozitivistično razumevanje znanosti, saj ozko pojmuje znanost, glede na to, da se kot znanstveno priznava samo logično tautološko znanje in empirično znanost v smislu

⁶⁵ Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.

⁶⁶, ⁶⁷ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁶⁸, ⁶⁹ Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1–2), str. 306–23.

⁷⁰ Wittgenstein, L. (1976). *Logično filozofski traktat*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

⁷¹, ⁷², ⁷³ Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3–6), str. 185–90.

tistega znanja, ki ga lahko preverimo in potrdimo s posameznimi empiričnimi dejstvi (Novaković, 1984, str. 188).⁷³

Stališča neopozitivizma so ekstremna in ozka v zavračanju vsega, kar presega eksperimentalne izsledke. Neopozitivizem ne upošteva vpetosti rezultatov v okoliščine, v katerih so bili pridobljeni, in ne dopušča možnosti različne interpretacije istih eksperimentalnih rezultatov ter vpliva teorije na interpretacijo (Šturm in Strojnik, 2003, str. 29).⁷⁴ Neopozitivizem moramo obravnavati z zgodovinske perspektive, saj je v času nastajanja pomenil odločilno afirmacijo eksperimentalne in izkustvene poti k spoznavanju naravnih zakonov (Šturm in Strojnik, 2003, str. 29).⁷⁵ Razumeti moramo, da ima neopozitivizem mnoge pomanjkljivosti kot tudi mnoge prednosti (Novaković, 1984, str. 190).⁷⁶ To ne pomeni, da bi morali vse, kar so logični pozitivisti poskušali prispevati k filozofiji znanosti, zavreči (Novaković, 1984, str. 190).⁷⁷

Neopozitivizem povečuje znanost, ki naj bi pojasnila vse, in zanika religijo, kljub temu, da je le ta sestavni del človeka, njegovega miselnega sistema (Roter, 1980, str. 644–72).⁷⁸ Takšen način razmišljanja in funkcioniranja je pripeljal človeka v duhovno praznino in epigonstvo, obenem pa povzročil globalne probleme – kot je n.pr. pospešena sprememba klime. Prevladovanje tehnologije in ekonomije nad kulturo povzroča duhovno revščino, podivjanost, plehkost, moralno in estetsko neobčutljivost, nevzdržnost v medsebojnih odnosih (Šturm in Strojnik, 2003, str. 93).⁷⁹ Tako je pozitivistična moderna družba po 2. svetovni vojni zašla v krizo. Enako velja za njene znanstvene pristope (Veyne, 1986, str. 939).⁸⁰ Šturm in Strojnik (2003, str. 29)⁸¹ ugotavljata, da je postalo jasno, da zakoni mehanike ne morejo pojasniti vseh naravnih pojavov, da mehanicizem nima tiste spoznavne moči, ki mu jo je pripisovala pozitivistična filozofija, temveč je njen doseg omejen. Velika večina odgovorov na pozitivistično paradigmo so šla v drugo skrajnost in povečevala samo kvalitativno paradigmo. To jim daje skupno ime – nepozitivizem. Oglejmo si nepozitivistične pristope k znanosti.

⁷⁴, ⁷⁵ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁷⁶, ⁷⁷ Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3–6), str. 185–90.

⁷⁸ Roter, Z. (1980). Vernost in nevernost v Sloveniji 1968-1978. *Sodobnost*, 44(5), str. 644–72.

⁷⁹ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁸⁰ Veyne, P. (1986), Le dernier Faucault et sa morale. *Critique*, 42(471–2), str. 933–41.

⁸¹ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

2.3.3 NEPOZITIVIZEM

Pozitivizem je ideologija, ki nam omogoča, ali ki nam je omogočala, do določene mere prilagajati in usklajevati naše ravnanje z dogajanjem v objektivnem svetu, ki smo ga s svojimi posegi tudi sami spremenili. Kot sleherna ideologija je tudi pozitivizem ustrezen toliko časa, dokler tako sožitje omogoča. Danes vse bolj kaže, da je tega sposoben vse manj in da nekatere njegove negativne posledice preraščajo v nevarnost, ki ogroža same temelje našega bivanja. Kriza sedanjega sveta je predvsem vrednostna. Vsi drugi krizni pojavi, nekateri celo izjemno pereči, so zanj drugotnega pomena, saj vsi izhajajo iz vrednostne krize (Bučar, 2003, str. 33).⁸² Današnja filozofija znanosti se ni rojevala izključno v okvirju pozitivizma (Novaković, 1984, str. 185)⁸³, čigar glavna težava - poleg izključevanja kvalitativnega – je za znanost o znanost, da ne more pojasniti razvoja znanstvenih teorij (Rudl, 1990, str. 150).⁸⁴

Nekateri filozofi in znanstveniki so šli v povsem drugo skrajnost in so zanikali specifičnost znanstvene metode in tudi racionalnost znanstvenega vedenja. Zato so zavračali tudi take ideale kot so jasnost, časovna točnost in tehnična preciznost, natančnost (Novaković, 1984, str. 186).⁸⁵ Kljub vsemu večina filozofov znanosti danes sprejema nekatere pozitivistične zahteve, ker se sicer njihova disciplina ne bi mogla obdržati. Te zahteve pa so v skladu z duhom pozitivizma v širšem smislu, npr.: zahteva po jasnem postavljanju problemov, po pazljivem ravnanju z odgovarjajočimi matematičnimi in logičnimi orodji, zahteva po kritični analizi predpostavk in rezultatov vseh filozofskih raziskav (Novaković, 1984, str. 186).⁸⁶

Glavno vodilo nepozitivističnih pristopov je, da izkustvena dejstva in miselna teorija nista dve med seboj ločeni področji, ampak se vzajemno prepletata in dialektično izpolnjujeta (Jerman, 1970, str. 940).⁸⁷ V ospredju proučevanja znanosti so humanistične težnje, ki kažejo na to, da se znanstvenik kot subjekt znanosti skuša spraviti nazaj v znanost. Znanstvenik ni več abstraktna enota ali pozitivistični robot, temveč človeško bitje, ki ne živi v družbenem vakuumu, temveč je posrednik med širšim družbeno-političnim in kulturnim okoljem ter posamezno znanostjo, ki izhaja iz njega. To pomeni, da se *'image'* znanstvenika in znanstveni proces subjektivizirata.

⁸² Bučar, F. (2003). *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.

⁸³ Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3-6), str. 185-90.

⁸⁴ Rudl, M. (1990) Oris temeljnih pojmov v logičnem pozitivizmu in v strukturalni teoriji znanosti 2. del. *Anthropos*, 22(3-4), str. 148-65.

⁸⁵, ⁸⁶ Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3-6), str. 185-90.

⁸⁷ Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6-7), str. 933-42.

Znanstveni proces ni več vnaprej opredeljen, temveč upošteva tudi zaznavo znanstvenika, ki proučuje. V študijah znanstvene in tehnološke strategije pa opazimo umikanje pred tehnokratskim optimizmom. Opisane humanistične težnje začenjajo zanikati absolutnost in objektivnost znanosti, saj vključujejo relativistično pojmovnost delovanja znanosti (Sočan, 1992, str. 56).⁸⁸ In res, kot bomo videli, se večina nepozitivističnih pristopov konča v relativizmu (Novaković, 1985, str. 189).⁸⁹

V proučevanju znanosti se relativizem kaže zlasti v poudarjenem upoštevanju kulturnega konteksta, družbeno-ekonomskih razmer, posebnosti raziskovalnega polja, organizacijskega sobesedila ipd (Sočan, 1992, str. 56).⁹⁰ Eno ključnih refleksivnih spoznanj nepozitivističnih teorij znanosti pa se nanaša na večjo potrebo po integrativnem proučevanju do sedaj delno obravnavanih različnih vidikov znanosti in po interdisciplinarnem sodelovanju do sedaj ločenih različnih disciplin sociologije, filozofije, zgodovine, psihologije, antropologije, ekonomije znanosti in tehnologije (tudi športne znanosti). Novo miselno obzorje znanosti se kaže tudi v preseganju nezadovoljnih linearnih modelov, enofaktorskih razlag, čistih opisov in polariziranih konceptov proučevanja znanosti. Namesto njih naj bi se uveljavile večdimenzionalni koncepti znanosti (Sočan, 1992, str. 57).⁹¹

Pomemben ugovor proti pozitivistični podobi razvoja znanosti je prišel iz vrst sopotnikov logičnega empirizma že leta 1934, ko je Karl Popper izdal delo *Logika znanstvenega odkritja*. Popper je bil izrazit nasprotnik teze o verifikacizmu in o izkustvu, ki bi bilo teoretsko nedoločeno (Borstner, 1985, str. 80).⁹² Vendar se prizadevanja poperiancev izkažejo enako omejena, kot so bila prizadevanja članov Dunajskega krožka. Oboji potrebujejo neko obče veljavno merilo (kriterij) za izbiro med posameznimi teorijami, ki pa mora biti od teh teorij neodvisno (Borstner, 1985, str. 81).⁹³ Po Poppru se napredek ne doseže z induktivnim seštevanjem podatkov, niti s preučevanjem verjetnosti hipotez, ampak z korenitimi ovržbami. Heglovo dialektiko, spopad teze in antiteze, je mogoče opisati kot Popprov niz domnev in ovržb. Za razliko od Heglove sinteze Popprova dialektika, ali kakor sam to imenuje evolucija znanja, nima sintetičnega člana. Nasprotovanje se konča z ovržbo zmotne

⁸⁸ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

⁸⁹ Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3–6), (str.185–90).

⁹⁰, ⁹¹ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

⁹², ⁹³ Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.

hipoteze (Polšek, 1997, str. 230–1).⁹⁴ Po Poppru prvotno v znanosti ni opazovanja, ampak hipoteze. Napredek znanosti ni le v kopičenju teorije, v njeni debelitvi, ki poteka počasi in zanesljivo, ampak v skokovitem razvoju, ki nastaja ob zlomih njenega teoretičnega aparata (Šturm in Strojnik, 2003, str. 32).⁹⁵ Bistvo Popprove filozofije je preverjanje teorije po štirih korakih, prek katerih teorija postane del znanosti (Šturm in Strojnik, 2003, str. 33):⁹⁶

1. Teorijo podvržemo logični dedukciji in dobimo zaključke.
2. Zaključke preverjamo medsebojno in z drugimi trditvami. Tako dobimo notranjo kohezivnost teorije.
3. Teorijo primerjamo z drugimi teorijami, da bi videli, ali vodi k napredku znanosti ali ne.
4. Na koncu preverjamo teorijo in njene empirične aplikacije, preverjamo zaključke, ki iz nje izhajajo.

Popper je napravil korak proti nečemu, kar imenujemo postpozitivizem, vendar zaradi pomanjkanja sinteze oz. sinergije med ugotovitvami v Popprovi filozofiji, ta korak ni izveden popolno. Zato je omogočil nepozitivistom (Quine, Lakatos in Feyerabend), da so njegovo filozofijo nadaljevali v radikalnejšo smer in se s tem oddaljili od rešitve na izzive, ki jih je izzvala paradigma pozitivizma.

Na Popprove pomanjkljivosti je opozoril Thomas Samuel Kuhn, ki je pokazal, da tudi s Popprovo falsifikacijo hipotez in teorij ne moremo zagotoviti kontinuitete v napredku znanosti. Prav tako pa njegovo zanikanje hipotez ni zanesljivo merilo za znanstveno racionalnost (Ule, 1986, str. 10).⁹⁷ Kuhn, kot zgodovinar znanosti, je zagovarjal, da paradigme ne moremo razumeti zgolj skozi konceptualni okvir, jezik in besede druge paradigme. S tem je utemeljil potrebo po spremembi pozitivistične paradigme, kar pri Poppru še ne moremo zaslediti. Kuhn je 'zamenjal' nekatere do tedaj neprizivne dogme analitičnih teorij, zlasti vero v nenehni kontinuiran napredek znanosti, vero v empirično preverjanje ali falsifikacijo vseh znanstvenih teorij in hipotez ter vero v medsebojno primerjavo vsebin in struktur znanstvenih teorij (Ule, 1987, str. 4).⁹⁸ Osrednja ugotovitev Kuhnove teorije je ugotovitev o kvalitativnih prelomih v razvoju znanosti, ki jih ne moremo premostiti z nobenim logičnim ali empiričnim algoritmom

⁹⁴ Polšek, D. (1997). Skrivnost objektivnega znanja. *Časopis za kritiko znanosti*, 25(186-187), str. 227–39.

⁹⁵, ⁹⁶ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁹⁷ Ule, A. (1986). *Od filozofije k znanosti in nazaj*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

⁹⁸, ⁹⁹, ¹⁰⁰ Ule, A. (1987). *Razvoj znanosti z vidika 'strukturne teorije' znanosti 1. Del: teoretski termini in struktura znanstvene teorije*. Ljubljana: RSS

(Ule, 1987, str. 5).⁹⁹ Kuhn je pretiraval s svojo tezo o zaključenosti paradigem. Nobena dosedanja paradigma namreč ni predstavljala monolitnega sveta, ki bi scela določil poglede in pričakovanja znanstvenikov (Ule, 1987, str. 5).¹⁰⁰

Epistemološke spremembe v naravi znanstvenega (zlasti naravoslovnega) vedenja, kvantitativna rast znanosti in kvalitativne spremembe v interni organizacijski strukturi znanosti so po drugi svetovni vojni povzročile številne družbene in naravne spremembe ter nepričakovane probleme. Z njimi se je pojavljala vse večja potreba po družbeni kontroli in usmerjanju znanosti, kar je nedvomno ustvarjalo ugodno klimo za pospešen razvoj teorij znanosti (Sočan, 1992, str. 54).¹⁰¹ To je bila voda na mlin razvoju nepozitivističnih pristopov, izmed katerih je Paul Feyerabend s svojo tezo o 'anarhistična spoznavna teorija' najbolj radikalen. (Ule, 1986, str. 12).¹⁰² Pri tem gre za to, da vso resnico in vse zakone razglasimo za teorijsko odvisne (Ule, 1986, str. 164).¹⁰³ Vsi osrednji zakoni teorij, celo vsi empirični stavki so teorijsko relativni, to je odvisni od konteksta dane teorije. Feyerabend je bil prepričan, da moramo teorije gledati kot celoto, kjer ne moremo ostro deliti roba od središča, teorijskih in opazovalnih stavkov, eni so neločljivo povezani z drugimi. Celo najbolj običajno človekovo čutno izkustvo vsebuje teorijskost, še bolje rečeno, neopazljive in empirično nepreverljive postulate (Ule, 1986, str. 164).¹⁰⁴ Zastopniki neke teorije vidijo stvari povsem drugače kot drugi, in to tako pri tolmačenju navidezno enakih teoretskih pojmov kot tudi empiričnih dejstev (Ule, 1986, str. 164).¹⁰⁵

Nepozitivizem predstavlja drugo skrajnost znanosti o znanosti. V želji po dodajanju kvalitete popolnoma ignorira kvantiteto. Odsotno kvantitativnega pristopa pomeni odsotnost strukture in povečevanje osebnih izkušenj, ki pa ne bi smele biti generalizirane. Tako nepozitivisti zaidejo v relativnost in zanikajo absolutnost tudi na vrednostnem in duhovnem nivoju človeka. Odsotnost zgodovinskega spomina, objektivnosti in t.i. *common sence* so dejstva, ki nam pravijo, da tudi ti pristopi ne predstavljajo tiste spremembe znanstvene paradigme, ki si jo želimo. Pomanjkljivosti nepozitivizma so spodbudile še zadnjo znanstveno paradigmo, ki pa je še vedno v nastajanju. To je postpozitivizem.

¹⁰¹ Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave*, 9(13), str. 49–61.

¹⁰² Ule, A. (1986). *Od filozofije k znanosti in nazaj*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

¹⁰³, ¹⁰⁴, ¹⁰⁵ Ule, A. (1986). *Od filozofije k znanosti in nazaj*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

2.3.4 POSTPOZITIVIZEM

Najlažje ponazorimo in razložimo postpozitivizem, če analiziramo samo ime ter ga primerjamo z nepozitivizmom. Brglez pravi (2006, str. 13)¹⁰⁶, da je predpona »ne« logično najbolj dosledna in jasna saj nepozitivistični pristopi v sebi zaobjemajo diferencirano odmikanje od pozitivistične metodologije in empiristične epistemologije (Brglez, 2006, str. 103).¹⁰⁷ Postpozitivizem pa tega jasnega preloma ne označuje, saj želi združiti oba pristopa: pozitivističnega (kvantitativnega) in nepozitivističnega (kvalitativnega).

Nicholson pravi (1997, str. 140–3)¹⁰⁸, da moramo ohraniti pozitivistično metodologijo, ki nam pove, kako (kolikšen) svet je. Kako bi svet moral biti, je nujno dopolnilo pozitivizma, toda to dopolnilo pozitivizma ne sme izključiti. Tudi Brglez (2006, str. 343)¹⁰⁹ je podobnega mnenja, saj epistemološki nepozitivizem in ontološki realizem ne zahtevata, da zavržemo dosedanja spoznanja znanosti in začnemo znova; omogočata pa, da dosedanja (in bodoča) spoznanja ustrezneje ovrednotimo.

Kvantitativni napredek se nanaša predvsem na nove predmete, ki jih spoznamo, na nova odkritja. Prodori v znanosti so predstavljeni kot spoznanja posameznih stvari, ki so popolnoma definirane in katerih kopičenja predstavljajo napredek. Kvalitativen pristop se nanaša predvsem na določene temeljne lastnosti, ki se v posameznih teorijah spreminjajo - razlika med atomarno in funkcionalno predstavitvijo narave (Demokrit in Aristotel) (Borstner, 1985, str. 85).¹¹⁰ Zaradi svojega eksaktnega metodološkega instrumenta je analitična teorija pozitivistične znanosti najbolj 'znanstvena' od vseh (Ule, 1987, str. 4).¹¹¹ Medtem ko je kvalitativen pojem relativen pojem, ker lastnosti, ki jih vpeljava, priznavamo kot napredek. Toda te lastnosti svojo vrednost dobijo le v odnosu do določene tradicije (osnovna znanja), medtem ko so

¹⁰⁶, ¹⁰⁷ Brglez, M. (2006). *Pomen nepozitivističnih epistemoloških in realističnih ontoloških predpostavk za osmišljanje mednarodnih odnosov in metodologije njihovega proučevanja: doktorska disertacija*. Ljubljana: FDV.

¹⁰⁸ Nicholson, M. (1997) The continued significance of positivism? V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.). *International theory: positivism and beyond* (str. 128–45). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.

¹⁰⁹ Brglez, M. (2006). *Pomen nepozitivističnih epistemoloških in realističnih ontoloških predpostavk za osmišljanje mednarodnih odnosov in metodologije njihovega proučevanja: doktorska disertacija*. Ljubljana: FDV.

¹¹⁰ Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.

¹¹¹ Ule, A. (1987). *Razvoj znanosti z vidika strukturne teorije znanosti 1. del: teoretski termini in struktura znanstvene teorije*. Ljubljana: RSS.

lahko v drugih relacijah popolnoma brez vrednosti (Borstner, 1985, str. 85).¹¹² Ali je pravzaprav sploh možno združiti tako temeljno različna pristopa oz. tako fundamentalno različni stvari kot sta kvantiteta in kvaliteta? Koliko enega in koliko drugega moramo dati v to novo mešanico? Na katerem področju spoznavanja oz. znanosti o znanosti naj pride kvaliteta in na katerega kvantiteta? Ali pa potrebujemo neko čisto novo filozofsko kategorijo?

Vprašanj je veliko, morda celo več kot imamo odgovorov. Postpozitivizem je namreč paradigma, ki je še vedno v nastajanju. Prepričan sem, da potrebujemo neko čisto novo filozofsko kategorijo, ki bo pojmovala sinergijo kvalitete in kvantitete. Ne v kvantitativnem smislu razporejanja kvalitete in kvantitete na določena mesta v določeni meri, pač pa za sintezo, ki je neločljiva, ki je popolnoma nova in ki je sposobna tudi aplikacije v realnost. Temu je namenjeno tudi pričujoče diplomsko delo – aplikacija nove paradigme v realnost.

Nekateri znanstveniki trdijo, da takšno povezovanje med obema omenjenima kategorijama ni mogoče. Teza o povezavi kvalitativnih in kvantitativnih pojmov, je kvalitativna in zato ne more biti objektivna, kot si to želijo predvsem naravoslovci (Borstner, 1985, str. 85).¹¹³ Drugi znanstveniki govorijo o potrebi po iznajdbi takšnega konglomerata in s tem tudi nove prave postpozitivistične paradigme. Toulminu pravi, da je v postmoderni znanosti nujna združitev dejstev in vrednot, indikativnosti in normativnosti (Hribar, 1991, str. 169).¹¹⁴ Sem lahko uvrstimo tudi slovenskega avtorja prof. Franceta Bučarja, ki opozarja (2006, str. 36)¹¹⁵, da danes na najvišje in najpomembnejše mesto prihajajo vrednote, ki so povezane s pojmovanjem in razumevanjem položaja človeka v svetu in smislom njegovega bivanja. Hkrati priznava, da je matematični pristop pozitivizma k problemom sveta omogočil materialni napredek in človeku omogočil dostop do obravnave vsega, kar mu do sedaj znanstveno še ni bilo dostopno (Bučar, 2003, str. 30).¹¹⁶ Tretja skupina znanstvenikov pa poizkuša ustvariti to novo postpozitivistično paradigmo. Laudan preko kritike pozitivistov in nepozitivistov preide do sinteze, ki je ni uspel ustvariti Popper. Po Laudanovi oceni se sodobne teorije znanosti niso izkazale za pravilne. Za Laudana je znanost dejavnost, ki rešuje probleme. Laudanovo sporočilo je jasno: kar se tiče teorije znanosti, je treba pričeti znova. Svojo teorijo znanosti Laudan

¹¹², ¹¹³ Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.

¹¹⁴ Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

¹¹⁵ Bučar, F. (2006). *Na novih razpotjih*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.

¹¹⁶ Bučar, F. (2003). *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.

imenuje 'normativni naturalizem' (Pinter, 1996, str. 1057).¹¹⁷ Ključ do Laudanovega normativnega naturalizma je v kombinaciji »narave« in »norme«. Medtem ko (naturalistično) dopušča, da znanost deluje v skladu z različnimi metodološkimi programi, postavlja močno (normativno) zahtevo, vezano na odnos med ciljem in sredstvom za njegovo doseg (Pinter, 1996, str. 1058).¹¹⁸ V Laudanovi teoriji znanstveni napredek ni nujno progresiven v kumulativnem smislu. Zanj je pomembno, da teorije rešijo čim več problemov (ne pa tudi, da nove rešitve vključujejo stare in že znane rešitve (Pinter, 1996, str. 1059).¹¹⁹

Sedaj se bomo lotili postpozitivistične klasifikacije zimskih športov. Problem klasifikacije je izredno pomemben za notranjo delitev znanstvene discipline ali stroke (Jerman, 1988, str. 381).¹²⁰ Ker je znanost o športu relativno mlada znanost, ima ta klasifikacija tudi pomen za celotno opredelitev znanosti, saj je problem razvejanosti znanstvenih disciplin vprašanje notranje razčlenjenosti znanosti kot celote človekovega znanja (Jerman, 1988, str. 380).¹²¹ Zato moramo najprej analizirati klasifikacijo znanosti o športu ter njeno notranjo delitev.

2.4 ZNANOST O ŠPORTU

Nekateri teoretiki pravijo, da klasifikacija športa ni možna (Kristan, 2003, str. 44).¹²² Znanost o športu je na slovenskem ena najmlajših ved. Mnogi še vedno z nezaupanjem gledajo nanjo in celo dvomijo o obstoju takšne vede (Kristan 2000, str. 7).¹²³ Mladost znanosti in težava pri opredelitvi pojma šport botrujeta k težavi pri klasifikaciji te znanosti in klasifikaciji znotraj nje same.

Kaj torej opredeljuje šport, kateri so kriteriji, ki ločujejo šport od ne-športa (Hosta, 2005, str. 53)?¹²⁴ Terminološka pestrost in nedoslednost, ki smo jima priče v slovenskem športnem znanstvenem, ljubiteljskem in publicističnem prostoru, kažeta na nerazvitost splošne teorije, terminologije in filozofije športne stroke ter doktrinarne neusklajenosti (Hosta, 2005, str. 53).¹²⁵ To ima odsev tudi v neenotnem pojmovanju

¹¹⁷, ¹¹⁸, ¹¹⁹ Pinter, A. (1996). Beyond Positivism and Relativism. *Teorija in praksa*, 34(6), str. 1056–59.

¹²⁰, ¹²¹ Jerman, F. (1988). Današnja znanost in grška filozofska misel. V F. Jerman, L. Kreft, B. Debeljak in M. Černjavič (ur.). *Filozofske teme* (str. 351–438). Ljubljana: Fakulteta za elektrotehniko.

¹²² Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 2003, 51(4), str. 44–51.

¹²³ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹²⁴, ¹²⁵ Hosta, M. (2005). Na poti h konceptualizaciji in klasifikaciji športa. *Šport*, 53(3), str. 53–6.

znanosti o športu tako v Sloveniji kot v svetu (o tem bomo govorili nekoliko kasneje v posebnem poglavju).

Pređen Kristan ponudi svojo definicijo športa, postavi nekaj pravil za definiranje. Definicija mora biti relevantna kar pomeni, da mora biti *definiendum* in *definiens* (kar pomeni, da je sama opredeljena ali omejena in hkrati, da tudi opredeljuje ali omejuje druge), je pomensko vezana (Kristan, 2000, str. 87).¹²⁶ Definicija mora biti koordinirana, kar pomeni, da mora imeti pojma, ki ju izražata *definiendum* in *definiens* enak obseg. Definicija ne sme biti krožna, ta zahteva pa izraža, da *definiendum* ne sme nastopati kot del *definiensa* ali celo namesto njega. Definicija mora biti jasna, enoznačna in natančna, kar pomeni, da ne sme biti *definiens* manj jasen in razločen od *definienduma*. Definicija ne sme biti nikalna (Kristan, 2000 str. 88).¹²⁷

Kristan nadaljuje, da nimamo natančne in enotne opredelitve pojma šport. Zato smo v zadregi, saj ne moremo dokazati, da je šport posebno področje stvarnosti, če ne moremo pojma 'šport' opredeliti in ga s tem ločiti od drugih pojmov oziroma področij (Kristan, 2000, str. 31).¹²⁸

Kristan šport opredeli kot področje družbene stvarnosti, kamor štejemo vse pojave, procese, odnose in namene na izsekih športne vzgoje, športnega razvedrila, elitnega tekmovalnega športa in zdravilnega oziroma rehabilitacijskega športa (Kristan, 2000, str. 33).¹²⁹ Bistvena razlika, ki šport ločuje od drugih področij stvarnosti, je po Kristanu (2000, str. 33)¹³⁰ gibalna dejavnost, katere temeljni namen je povečevanje ali ohranjanje človekove telesne zmogljivosti in hkrati ohranjanje njegovega biopsihosocialnega ravnotežja. Ker slehernemu področju objektivne stvarnosti in/ali subjektivne resničnosti načeloma pripada njegova posebna znanost, tega ni mogoče oporekati področju, ki mu pravimo šport (Kristan, 2000, str. 39).¹³¹ Ob tem ne gre prezreti, da je športna znanost tudi v mednarodnem svetu priznana kot samostojna veda (Kristan, 2000, str. 49).¹³² Tako pri UNESCO deluje Mednarodni svet za šport, športno znanost in telesno vzgojo (International Partners, 2009).¹³³ Športoslovje (tako Kristan imenuje znanost o športu) je samostojna interdisciplinarna veda

¹²⁶ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹²⁷, ¹²⁸, ¹²⁹, ¹³⁰, ¹³¹, ¹³² Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹³³ International Partners (2009). ICSSPE. Pridobljeno 30. 9. 2009, iz <http://www.icsspe.org/index.php?m=1&n=8&PHPSESSID=0ebf66909ffc8cc76abb06a3f7a990e9>.

(Kristan, 2000, str. 53).¹³⁴ Nobenega dvoma ni, da je športoslovje (znanost o športu) samostojna veda, ki proučuje področje stvarnosti, ki ni osrednji interes nobene druge vede.

Nastanek in razvoj športoslovja kot posebne vede je najbrž pripisati prav dejstvu, da to področje v preteklosti ni bilo niti osrednji niti postranski raziskovalni interes nobene druge vede (Kristan, 2000, str. 53).¹³⁵ Pediček tako pravi (1992, str. 103)¹³⁶, da temeljni konstitutivni znak vsake znanosti ni samo izbrana dejavnost, temveč tudi nasledek dolgega zgodovinskega razvoja človekovega bivanja, dela, življenja, civilizacijskega napredka in kulturnega bogatenja. Znanosti priznamo takrat, ko ima iz zgodovinskega razvoja človekovih znanj določeno ji samostojno spoznavalno predmetnost z območja objektivne stvarnosti ali subjektivne resničnosti. Predmet neke raziskovalne dejavnosti je zgodovinsko dodeljen, kar pomeni, da gre za samostojno področje objektivne stvarnosti ali subjektivne resničnosti, ki tudi skozi zgodovinski razvoj ohrani svojo samostojnost in posebnost (Kristan, 2000, str. 27).¹³⁷

Hosta analizira dva vidika definicije športa (Hosta, 2005, str. 55).¹³⁸ Esencialni vidik obravnava šport skozi temeljne karakteristike, kot so: telesno, tekmovalno, uravnavano s pravili, igrano, institucionalizirano in globalizirano. Šport je tako zamišljen kot zaprt koncept (sistem), katerega meje so natančno zarisane in je v vseh smereh natančno omejen. Dejavnost je šport ali ni šport. Že na prvi pogled esencializem te vrste ne pripelje do rešitve. Če se strinjamo, da je šport nujno telesna dejavnost, potem šah in *bridge* ne sodita zraven. Pri tekmovanju pa se še malo bolj zaplete. Kam sodijo dejavnosti, ki jih opravljamo za zdravje in ne vsebujejo vidika tekmovalnosti: spontani tek v naravi, plavanje, aerobika, joga itd. Tudi igralnega prostora ne najemo v fitnes klubih ali na tekaških progah. O institucionalizaciji in globalizaciji neke dejavnosti pa tudi ni strogo določenih kriterijev. Skratka, esencializem se hitro izkaže za pomanjkljiv in nezadovoljiv pristop (Hosta, 2005, str. 55).¹³⁹

Kaže, da rešitve ne gre iskati v natančni definiciji športa, ki se izmika športnim strokovnjakom. Če se vprašamo, kaj je igra, bomo ugotovili, da je igra pojem z nejasnimi mejami. In zato lahko le rečemo, to in podano imenujemo igra. Ne moremo

¹³⁴, ¹³⁵ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹³⁶ Pediček, F. (1992). *Pedagogika danes: poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike*. Maribor: Obzorja.

¹³⁷ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹³⁸, ¹³⁹ Hosta, M. (2005). Na poti h konceptualizaciji in klasifikaciji športa. *Šport*, 53(3), str. 53–56.

povleči meje, ki je nujna za definiranje pojma. Ne gre za to, da ne poznamo pojma oz. ne poznamo njegovih meja, gre za to, da te meje sploh niso povlečene, jih ni in zato ne vemo, kdaj je igra še igra in kdaj ni več. Igra je omejena s pravili, ki pa nikoli niso dokončna in je tako ne omejujejo v celoti ter se tako ne da definirati. Če namesto besede igra uporabimo besedo šport, bomo lažje razumeli, zakaj na področju športa vlada terminološka zmeda (Hosta, 2005, str. 55).¹⁴⁰

Šport ni edino področje znanstvenega raziskovanja, kjer se soočamo s težavami pri opredelitvi predmeta raziskovanja. S podobnim problemom se srečujejo politologi, znanstveniki mednarodnih odnosov ter obramboslovci, ko morajo opredeliti narodno manjšino. Opredelitve slednje ni, vendar to ne pomeni, da je zaradi tega ne moremo raziskovati ali klasificirati. Tako je prvi visoki komisar za narodne manjšine v okviru OVSE Max van der Stoel nekoč dejal, da prepozna manjšino, ko jo vidi (Roter, 2005, str. 120).¹⁴¹ Nekaj podobnega lahko trdimo tudi za šport. Vsi vemo, kaj je šport, ko ga vidimo, opazujemo.

Z vprašanjem kako klasificirati pojave, ki se izmikajo opredelitvi in ki jih lahko klasificiramo v dve različni skupini, se ukvarja tudi Moravcsik (1986, str. 182).¹⁴² Tako navaja dve možnosti. Prva je, da zelo preprosto kvantificiramo razmejitve in strogo ločimo (razmejimo) med obema pojavoma. Včasih je to sila težko storiti, saj ne vemo, kje naj postavimo mejo, ker ne vidimo celotnega področja raziskovanja. Taka meja je arbitrarna, je dogovorjena, kar pa še ne pomeni, da je relativna oz. dvoumna. Znanstveniki se za meje dogovorijo, jih sprejmejo in upoštevajo, ter se tako izognejo dvoumnostim. Druga možnost je, da se pojav med kategorijama procentualno razdeli. Različni ponderji (označevalci teže dejavnika) označijo moč določene kategorije pri določenem pojavu. Pojav tako vsebujeta obe skupini, vendar z različnim ponderjem. To je sicer lepa rešitev, vendar je izredno zapletena zaradi nadaljnega klasificiranja in ponderiranja. Kljub zapletom, ki jih druga možnost povzroča, predstavlja postpozitivistični odgovor na problem klasifikacije krosdisciplinarnih pojavov.

¹⁴⁰ Hosta, M. (2005). Na poti h konceptualizaciji in klasifikaciji športa. *Šport*, 53(3), str. 53–56.

¹⁴¹ Roter, P. (2005). Visoki komisar za narodne manjšine. V Z. Šabič (ur). *Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi* (str. 109–24). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

¹⁴² Moravcsik, M. J. (1986). The classification of science and the science of classification. *Scientometrics*, 10(3-4), str. 179–97.

Šturm in Strojnik (2003, str. 109)¹⁴³ uvrščata znanost o športu (imenujeta jo antropološka kineziologija) med krosdisciplinarne znanosti, saj je usmerjena horizontalno in prehaja prek tradicionalnih mej med disciplinami. Za stopnjo transdisciplinarnostne (Kristan jo imenuje krosdisciplinarnostne) obravnave je značilna še višja stopnja zlitja različnih ved v eno, ki celostno (holistično) obravnava vse pojave, procese, funkcije in odnose konkretnega življenjsko-delovnega področja (šport). Na tej stopnji se izgublja poudarjanje matičnosti in soznanosti, ker gre za enovit proces znanstvene obravnave. Gre torej za naddisciplinarno teoretiziranje in prav takšno empirično ter razvojno-akcijsko raziskovanje (Kristan, 2000, str. 51).¹⁴⁴ Glede odnosov ene vede do drugih v razvoju sleherne vede ločimo: enodisciplinskost (monodisciplinarnost), večdisciplinskost (multidisciplinarnost), meddisciplinskost (interdisciplinarnost) in naddisciplinskost (transdisciplinarnost) (Kristan, 2000, str. 50).¹⁴⁵ Monodisciplinarna znanost ima poseben predmet proučevanja, katerega naj ne raziskujejo druge discipline (Šturm in Strojnik, 2003, str. 109).¹⁴⁶ Multidisciplinarna znanost narekuje, da med seboj ločene znanstvene discipline proučujejo isti predmet, vendar brez enotnega koncepta (Šturm in Strojnik, 2003, str. 109).¹⁴⁷ Interdisciplinarna znanost govori o interakciji dveh ali več različnih znanstvenih disciplin v obliki komuniciranja idej v medsebojni integraciji v področju skupnega interesa (Šturm in Strojnik, 2003, str. 109).¹⁴⁸

Če se vrnemo na športno znanost, smo ugotovili, da šport predstavlja svojstven del stvarnosti ter da mu pripada znanost, ki je kros- ali trans- disciplinarna. Zato jo je zelo težko umestiti med družboslovne, naravoslovne ali humanistične znanosti. Športna znanost vsebuje različne vidike vseh tipov znanosti, ki se dotikajo njenega predmeta proučevanja in to je šport. Hosta govori o odprti in zaprti opredelitvi pojma šport. Zaprta je značilna za pozitivistično znanost, odprta pa je značilna za nepozitivistično. Moravcsik loči dva pristopa. Prvi, odprti način povezujemo z nepozitivizmom, njegov drugi pristop ponderiranja pa po našem mišljenju zaobjema naravo postpozitivistične znanosti in klasifikacije. Potemtakem moramo športu določiti ponderje družboslovja, naravoslovja in humanizma, oz., če prevzamemo Hribarjevo delitev znanosti (1991, str. 66)¹⁴⁹ na šest znanstveno-raziskovalnih dejavnosti (naravoslovno-matematične vede, tehnične vede, biotehnične vede, medicinske vede, družbene vede, humanistične vede), moramo športni znanosti določiti šest različnih ponderjev.

¹⁴³ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

¹⁴⁴, ¹⁴⁵ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁴⁶, ¹⁴⁷, ¹⁴⁸ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

¹⁴⁹ Hirbar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Vendar ob tem ostaja neizpodbitno dejstvo, da zaradi narave predmeta opazovanja v športu – človek v športu, morajo biti ponderji vseh znanosti enaki. V kolikor bi eni izmed znanosti dali večji ponder, bi to pomenilo, da je ta za obravnavanje športa pomembnejša. Ker pa gre pri človeku za neločljivo celoto telesa, duha in duše, take preference ne smemo narediti.

Vendar nižje kot gremo v sistemu športne znanosti manj holistično je obravnavanje predmeta opazovanja in zato ponderiranje postane pomembno, hkrati pa tudi težavno.

Haag (1993, str. 280)¹⁵⁰ našteva štiri vidike vsake znanstvene teorije, tudi športne: predmet raziskovanja, raziskovalna metodologija, odnos med teorijo in prakso in količina znanja (tej tudi vsaka znanost daje največ pozornosti). Predmet raziskovanja smo opredelili – človek v športu. Prav tako raziskovalno metodologijo znanosti – transdisciplinarnost. Tako je sedaj na vrsti analiza odnosa med teorijo in prakso, ki predstavlja aplikacijo filozofije športa.

2.4.1 FILOZOFIJA ŠPORTA

Če uporabimo znano prisodobo, empirična znanost je po definiciji pozorna predvsem na drevesa, ne vidi pa gozda. Filozofijo prav tako zanimajo drevesa, vendar zaradi gozda. Filozofija povezuje in osmišlja spoznanja znanstvenih disciplin posamezne vede v enotno teorijo. Zato pravimo, da filozofija sleherne vede igra integracijsko vlogo. Ta vloga bo vedno bolj pomembna, čim bolj bo pri proučevanju istega predmeta ali področja sodelovalo več znanstvenih disciplin (Hribar, 1991, str. 46).¹⁵¹ Resnica je v celoti, pravi Hegel, zato je treba raziskovati celoto. In filozof je človek, ki vidi pod povezanost in razčlenjenost celote; filozof je specialist za totaliteto (Platon), zato vidi dlje od drevesa, vidi gozd (Kristan, 2000, str. 129).¹⁵² Filozofija športa torej utemeljuje holističnost športne znanosti.

Šele filozofija napravi znanstveno misel uporabljivo v razmerah realnega življenjskega delovanja. Filozofija športa je in bo sestavina vsakršnega strokovnega

¹⁵⁰ Haag, H. (1993). Concerning the Position of the Theory Field of Sport Philosophy within a Conceptual Framework for Sport Science. V G. Gebauer (ur.). *The Relevance of the Philosophy of Sport* (str. 279–94). Sankt Augustin: Academia Verlag.

¹⁵¹ Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

¹⁵² Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

delovanja vseh akterjev športa (Jošt, 2002, str. 4).¹⁵³ Filozofija športa je modro, razumsko iskanje resnice o pojavih, procesih, odnosih in namenih te ali one pojavnne oblike športa (Kristan, 2000, str. 126)¹⁵⁴

Glavna naloga filozofije športa je lahko samo specifikacija in smotno dodatno povezovanje in sortiranje odprtih vprašanj športne stroke ter poglobljen odnos do teh vprašanj, kajti vsa temeljna vprašanja športne stroke so že dolgo znana in odprta. Gre predvsem za to, da se vseh neizogibnih vprašanj z vso resnostjo in poglobljenostjo loteva predvsem športna stroka, in ne drugi, manj poklicani (Macura, 2003, str. 19–20).¹⁵⁵ Macura tako z zornega kota filozofije športa našteva 19 tem, s katerimi se naj filozofija športa ukvarja (Macura, 2003, str. 19–20).¹⁵⁶ Med temi temami je tudi klasifikacija gibalnih vzorcev in vadbenih modelov, kamor lahko umestimo pričujoče diplomsko delo.

Kretchmar (1997, str. 181–96)¹⁵⁷ loči tri dele zgodovine razvoja filozofije športa. Šport ima zaradi zgodovinske razsežnosti v vsaki dobi svojega razvoja specifične ideološke, kulturološke, politične, sociološke, ekonomske, psihološke, pravne, moralno-etične, zdravstvene, znanstvene, duhovne in druge razsežnosti. Zato je ena prvih nalog filozofije športa obravnavati prvo vprašanje, kaj je šport, gledano skozi prizmo vseh naštetih razsežnosti (Jošt, 2002, str. 3).¹⁵⁸ O tem vprašanju smo že razpravljali v prejšnjem poglavju, sedaj moramo osvetliti odnos med teorijo in prakso v športu oz. med filozofijo in znanostjo ter stroko.

Poplava najnovejših znanstvenih spoznanj ob vse večjih strokovnih zahtevah prakse kar kliče po filozofiji športa. Filozofija športa tako ne more biti tekmeč znanosti, saj je od nje odvisna. Prav zaradi hitrega razvoja športne znanosti pa filozofija športa dobiva novo podobo, nove izzive in ustvarjalnost v metodi delovanja, ki je zahtevnejša kot kadarkoli doslej (Jošt, 2002, str. 4).¹⁵⁹

¹⁵³ Jošt, B. (2002). Zakaj filozofija športa. *Šport*, 50(1), str. 3–4.

¹⁵⁴ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁵⁵, ¹⁵⁶ Macura, D. (2003). Filozofija športa – tematska specifikacija. V D. Macura in M. Hosta (ur.). *Filozofija športa* (str. 17–20). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁵⁷ Kretchmar, S. (1997). Philosophy of Sport, v J. D. Massengale in A. R. Swanson (ur.). *The History of Exercise and Sport Science, Champaign: Human Kinetics* (str. 181–201). Champaign: Human Kinetics.

¹⁵⁸, ¹⁵⁹ Jošt, B. (2002). Zakaj filozofija športa. *Šport*, 50(1), str. 3–4.

Vrnimo se k razvoju filozofije športa. Kretchmarjevo delitev sprejema tudi Hosta (2002, str. 30 in 2003, str. 21–5).¹⁶⁰

Prvo obdobje imenujemo tudi eklektični pristop in filozofija vzgoje (1875-1950) (Hosta, 2002, str. 30).¹⁶¹ Proti koncu 19. stoletja se v ZDA začnejo gibanja za kakovostnejše izobraževanje in prijaznejšo šolo, ki ne temelji zgolj na umski dejavnosti, omejeni na memoriranje podatkov. Pojavijo se težnje po uveljavljanju gibalnih aktivnosti, igre in zdravstvene vzgoje v učnih načrtih. Koristi telesne aktivnosti takratna stroka še ni znala dokumentirati, manjkalo pa je tudi sposobnosti argumentiranja koristnosti športa (Hosta, 2002, str. 30).¹⁶²

Drugo obdobje ali sistemski pristop (1950-1965) je obdobje, kjer so pedagoški interesi še vedno v ospredju pred filozofskimi in težijo k priznavanju telesne vzgoje kot pomembnega člana splošnega šolanja. Znanstveniki so v tem obdobju uvedli sistemski način razmišljanja v proučevanju športa in njegovih razsežnosti, vendar z omejitvijo na šolski oz. vzgojni sistem (Hosta, 2002, str. 30).¹⁶³

V tretjem obdobju ali disciplinarnem pristopu (1965-) smo danes. Dva večja paradigmatska premika označujeta to dobo. Prvič, filozofi športa začnejo uvajati nov način dela. Z uporabo filozofskih orodij obravnavajo teme, kot so šport, igra itd., in njihov odnos do človekovega razvoja, svobode, dosežka, sreče ... V nasprotju z eklektičnim obdobjem svoje primarne vzroke iščejo v filozofiji in ne v znanosti. V nasprotju s primerjalno filozofijo systemskega pristopa pa se lotevajo konkretnih problemov, kar je bliže drugim disciplinam športne znanosti. Drugi premik pa označuje prekinitev s pedagogiko. Pozornost z gibanja v vzgoji je prešla na gibanje samo po sebi, kar odpira nove razsežnosti (Hosta, 2002, str. 30).¹⁶⁴ V nasprotju z eklektičnim obdobjem svoje primarne vzroke iščejo v filozofiji in ne v znanosti. V nasprotju s primerjalno filozofijo systemskega pristopa pa se lotevajo konkretnih problemov, kar je bliže drugim disciplinam športne znanosti (Hosta, 2003, str. 23).¹⁶⁵ Toda filozofiji je lastno, da ne samo zbira, sistematizira ter tudi ne samo določeno človekovo dejavnost razčlenjuje v odnosu do drugih razsežnosti človekovega udejstvovanja. Filozofija tudi išče smisel vsake človeške aktivnosti, tudi športne. Ta

¹⁶⁰ Hosta, M. (2002). Kratek oris razvoja filozofije športa kot disciplilne. *Šport*, 50(1), str. 29–32. in Hosta, M. (2003). Kratek oris razvoja filozoiije športa kot discipline. V D. Macura in M. Hosta (ur.). *Filozofija športa* (str. 21–5). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁶¹, ¹⁶², ¹⁶³, ¹⁶⁴ Hosta, M. (2002). Kratek oris razvoja filozofije športa kot disciplilne. *Šport*, 50(1), str. 29–32.

¹⁶⁵ Hosta, M. (2003). Kratek oris razvoja filozofije športa kot discipline. V D. Macura in M. Hosta (ur.). *Filozofija športa* (str. 21–5). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

smisel pa želi zajeti šport kot celoto in ob enem razkriti, kako šport izraža temeljno bivanje človeka, njegovo hrepenenje in zazrtost v prihodnost. Takšni temeljni filozofski pogled na šport, ki bi izražal že kar ontološko razsežnost športa, njegov etični izvor, ali morda celo metafizično zazrtje v prihodnost, pa filozofijo športa še čaka.

Preden preidemo na klasifikacijo znanosti o športu oz. klasifikacijo obsega znanja po Haagu (1993, str. 280)¹⁶⁶ moramo nekaj besed nameniti tudi samemu imenu znanosti. *Nomen est omen*, pravi rimski pregovor, zato je pomembno, da (pravilno) pojmujeemo tisto, kar klasificiramo.

2.4.2 POIMENOVANJE ZNANOSTI O ŠPORTU

Poimenovanje v znanosti o športu je v preteklosti in tudi še danes vedno povzroča preglavice znanstvenikom ter odpira zanimive razprave o imenu te mlade znanosti.

Skozi zgodovino poznamo več imen tako za učni predmet v šoli, kot za znanstveno disciplino, ki se ukvarja s proučevanjem športa. Velika je pestrost poimenovanja znanosti o športu: Na Univerzi v Leuvenu (Belgija) je kinantropologija priznana kot posebna znanost. Glede na to, da je belgijska revija *Kinantropologie* označena s podnaslovom '*la science de l'homme en mouvement*', je mogoče sklepati, da gre za znanost o človekovem gibanju, ne pa za celotno znanost o športu (Kristan, 2000, str. 94).¹⁶⁷ Podoben izraz uporabljajo na Slovaškem (Kristan 2000, str. 99).¹⁶⁸ Nemci uporabljajo izraz *Sportwissenschaft*, anglo-saksonski svet pa *Sport science* (Kristan, 2000, str. 94–5).¹⁶⁹ Hrvaška in Estonija uporabljata izraz kineziologija, medtem ko smo v Sloveniji tej besedi dodali še antropološka (Kristan, 2000, str. 101–2).¹⁷⁰

Potrebno je, da vedo o športu v zavesti in legalno (v uradnih listinah) poimenujemo v skladu s terminologijo in hkrati upoštevamo načelno (logično) stališče, da sta ime vede in ime institucije, kjer ima ta veda domicil, terminološko skladen par (današnje stanje v Sloveniji je drugačno – (antropološka) kineziologija in Fakulteta za šport). Znanost mora nenehno preverjati stare rešitve in ravnati v skladu z novimi spoznanji.

¹⁶⁶ Haag, H. (1993). Concerning the Position of the Theory Field of Sport Philosophy within a Conceptual Framework for Sport Science. V G. Gebauer (ur.). *The Relevance of the Philosophy of Sport* (str. 279–94). Sankt Augustin: Academia Verlag.

¹⁶⁷, ¹⁶⁸, ¹⁶⁹, ¹⁷⁰ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Odklanjanje novih spoznanj zgolj zato, ker nam niso na uho, estetsko ali v podzavesti všeč, je zanikanje znanosti (Kristan, 2007, str. 9).¹⁷¹

V Sloveniji smo priča razpravi med zagovorniki pojmovanja znanosti o športu kot kineziologiji oz. antropološki kineziologiji in drugimi, ki želijo drugačen izraz. Jezikovno zelo všečen je Kristanov predlog športoslovje oz. športologija (Kristan, 2000, str. 103).¹⁷²

Izraz kineziologija smo Slovenci v časovni stiski ob ustanovitvi fakultet prevzeli od Hrvatov. Leta 1967 so namreč na zagrebški Visoki šoli za telesno kulturo (prav tako v časovni stiski za priznanje fakultete) ustanovili Inštitut za kineziologijo. S tem so kineziologijo razglasili za znanost na področju športa z 'opravičilom', da pač nimamo boljšega izraza (Kristan, 2007, str. 10).¹⁷³ Ker so zagovorniki kineziologije pojem kinein, kinesis, kinetos (gibati, gibanje, gibljiv) preprosto poistovetili s pojmom šport, se v novi kineziološki terminologiji mednarodni izraz šport, ki označuje svetovni kulturni pojav, izgubi in ga zamenja kineziologija (Kristan, 2000, str. 54).¹⁷⁴ Ljubljanska Visoka šola za telesno kulturo je leta 1969 sprejela izraz kineziologija (leta 1985 pa ga je spremenila v antropološka kineziologija) kot znak znanosti na področju športa in leta 1970 po zagrebškem zgledu ustanovila Institut za kineziologijo (Kristan, 2000, str. 59).¹⁷⁵ Zagrebška ponudba in neposredna pomoč sta zaradi odsotnosti slovenske terminologije imele hiter razmah. Sprejem izraza kineziologija za novo samostojno in avtonomno znanost na področju športa je bila v tistem času in tistih okoliščinah edina pot za hiter začetni zagon pri znanstvenju športne stroke. Če bi zagrebškim znanstvenikom in strokovnjakom takrat nekdo ponudil izraz kinantropologija, bi najbrž sprejeli tega (Kristan, 2000, str. 66).¹⁷⁶

Termin kineziologija ni povsem določen in sam po sebi ne pojasnjuje, za kakšno gibanje gre. Iz njega tudi ni razvidno, ali gre za ožji (motorika, gibanje) ali za širši pomen (šport) (Kristan, 2000, str. 60).¹⁷⁷ Termin ne ustreza v celoti, ker sam po sebi ne kaže, da gre za gibanje človeka, čeprav se s športom zavestno ukvarja samo človek in je prav 'antropološkost' ena od pomembnejših razsežnosti športa. Kineziologija se v prvi vrsti ukvarja z vprašanji, ki so poglobitnega pomena za selekcijski, tekmovalni šport, zanemarja pa didaktična, pedagoška, psihološka in

¹⁷¹ Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

¹⁷² Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁷³ Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

¹⁷⁴, ¹⁷⁵, ¹⁷⁶, ¹⁷⁷ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

sociološka vprašanja športne vzgoje otrok in mladih (Kristan, 1997, str. 46).¹⁷⁸ Zato je Kristan že leta 1972 namesto kineziologije predlagal dva druga izraza: antropokineziologija in termin, ki je v rabi v Belgiji, kinantropologija (Kristan, 2000, str. 62).¹⁷⁹

Izraz kineziologija se prvič pojavi leta 1857, ko je Francoz Nicolas Dally (1795-1862) izdal knjigo z naslovom *Cinesiologie*, v kateri opisuje gibanje kot dejavnik zdravja. Dally je oče izraza *cinesiologie*, nikakor pa ni oče znanosti o športu, pa tudi ne znanosti o gibanju. Določil je le termin za področje človekovega gibanja pri vzgoji, higieni in terapiji. Leta 1935 sta Stetson in Douman predlagala, da bi kineziologijo razglasili za samostojno znanost (Kristan, 2000, str. 90).¹⁸⁰ Kineziologija, kot jo je poimenoval Dally, 200 let kasneje pomeni športno vzgojo, športno rekreacijo, kineziterapijo (Kristan, 2000, str. 89).¹⁸¹

Termin kineziologija je preveč abstrakten, širša javnost ga ne razume, je soroden izrazu biomehanika ter predstavlja le del področja, ki ga zaobjema šport (Kristan 2000, str. 92).¹⁸² Primernejši izraz je kineziologija športa, ki pa ima druge pomanjkljivosti.

Kineziologija športa je le ena izmed vej znanosti o športu, ne pa njegova temeljna nosilna oziroma krovna znanost. Zato je tudi ta izraz za celotno znanost o športu neprimeren (Kristan, 2000, str. 64–5).¹⁸³ Kineziologija športa ni celostna znanosti o športu, ampak le ena od športoslovnih disciplin, kot so psihologija športa, pedagogika športa, sociologija športa, medicina športa in druge vede povezane s športom (Kristan 2000, str. 65).¹⁸⁴ Tako tudi izraz antropološka kineziologija ne more biti krovna znanost o športu, pač pa lahko s tem označujemo del znanosti o športu in ime predmeta v predmetniku Fakultete za šport.

Omenili smo tudi izraz kinantropologija, ki je sicer boljši od izraza kineziologija, ker nedvoumno pove, da gre za znanost o človekovem gibanju, vendar ima tudi pomanjkljivosti. Izraz kinantropologija se je najprej pojavil v Kanadi v 60. letih 20. stoletja. Izraza kineziologija in kinantropologija sta sinonima (Kristan, 2000, str. 94–5).¹⁸⁵ Tako tudi kinantropologija ne zaobjema celotnega področja športa in je zato neprimerna za pojmovanje znanosti o športu.

Strokovni ali znanstveni izraz, ki ni povsem določen in sam po sebi ne pojasnjuje vsebine, ki sooznačuje, ni dober in ga je treba zamenjati z boljšim (Kristan, 2000, str.

¹⁷⁸ Kristan, S. (1997). Slovenska športna znanost je še vedno v zastoju. *Šport*, 45(1), str. 46–7.

¹⁷⁹, ¹⁸⁰, ¹⁸¹, ¹⁸², ¹⁸³, ¹⁸⁴, ¹⁸⁵ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

60–1).¹⁸⁶ Tako so znanstveniki v Sloveniji dodali kineziologiji pridevnik antropološka. Vendar tudi ta termin Kristanu ne ustreza (Kristan, 2000, str. 62).¹⁸⁷

Izraz antropološka kineziologija še vedno ne pojasnjuje natančno 'za kakšno gibanje gre'. Kineziologija oz. antropološka kineziologija je znanost, ki teži k celostnemu obravnavanju človeka, ki je gibalno aktiven v športu. Kot integrativna znanost si prizadeva postaviti človeka v presečišče družbenih in naravoslovnih disciplin, je torej krosdisciplinarna. Njen predmet je predvsem proučevanje delovanja športne motorike na človeka, pojmovanega kot mnogodimenzionalen sistem bio-psiho-socialnih sestavin, organiziranih kot psihosomatični status (Kristan, 2000, str. 85).¹⁸⁸ Izraz antropološka kineziologija je jezikovno dvomljiv, ker se pojem 'logos' dvakrat ponovi. Gre torej za pleonazem, ki je v neoporečni terminologiji nedopusten. Oblikovno bi bil izraz dopusten, če ga pretvorimo v antropokineziologijo oz. kinantropologijo (Kristan 2007, str. 11).¹⁸⁹

Antropokineziologijo je možno deliti na kineziologijo dela in na kineziologijo športa. Fakulteta za šport se ukvarja s kineziologijo športa (Kristan, 2007, str. 11).¹⁹⁰ V dvobesednem izrazu antropološka kineziologija levi prilastek ne sporoča, ali gre za fizično (empirično) ali filozofsko (teoretično) antropologijo. To sta namreč dve antropološki veji, ki imata domicil na različnih fakultetah (Kristan 2007, str. 11).¹⁹¹ Iz izraza antropološka kineziologija ni mogoče ugotoviti, da gre za gibalno aktivnost v športu. Le izraz kineziologija športa nedvoumno sporoča, za kakšno vrsto *kinesis* gre. Hkrati je pri izrazu kineziologija športa samoumevno, da gre za gibanje človeka, saj se le človek ukvarja s športom (Kristan, 2007, str. 11).¹⁹² Ker je zasnova ljubljanskega študijskega predmeta antropološka kineziologija ostala bolj ali manj enaka zagrebški kineziologiji, še vedno prevladuje empirična in funkcionalistično usmerjenost, filozofska antropologija pa je ostala v senci (Kristan, 2000, str. 63).¹⁹³

Šturm in Strojnik (2003, str. 83)¹⁹⁴ pravita, da je antropološka kineziologija ena od antropoloških znanosti. Temu stališču nasprotuje Kristan (2007, str. 11)¹⁹⁵, ki pravi, da takšno stališče podeljuje antropološki kineziologiji status antropološke discipline, ki ima svoj domicil na filozofski ali biotehnični fakulteti. Izraz antropološka

¹⁸⁶, ¹⁸⁷, ¹⁸⁸ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁸⁹, ¹⁹⁰, ¹⁹¹, ¹⁹² Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

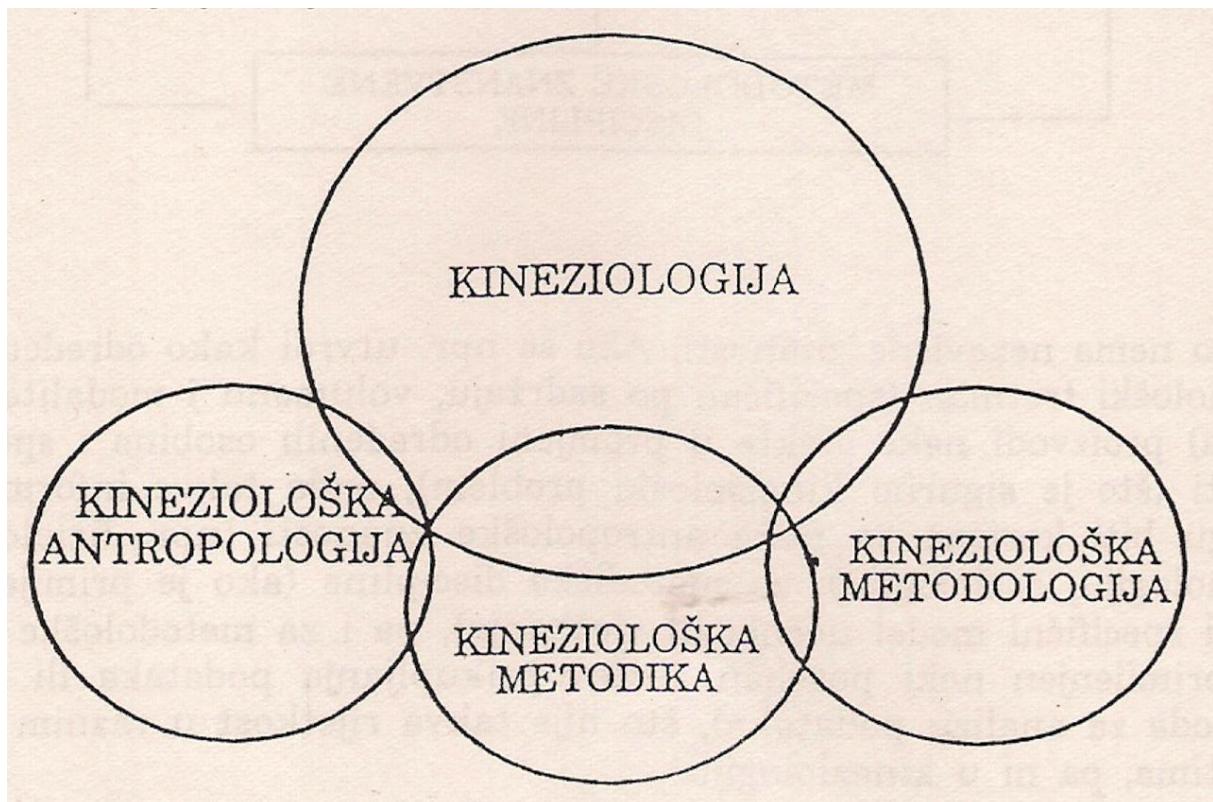
¹⁹³ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

¹⁹⁴ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

¹⁹⁵, ¹⁹⁶ Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

kineziologija lahko razumemo tudi kot umetno ustvarjanje dodane vrednosti raziskovanju pojavov in procesov v športu (Kristan, 2007, str. 12).¹⁹⁶

Razlika med slovenskim in hrvaškim načinom pojmovanja kineziologije in antropološke kineziologije, je tudi v tem, da hrvaški znanstveniki obravnavajo antropološko kineziologijo kot podenoto kineziologije (Mraković, 1997, str. 19–21).¹⁹⁷ Ta podrejenost je prikazana na sliki 1.

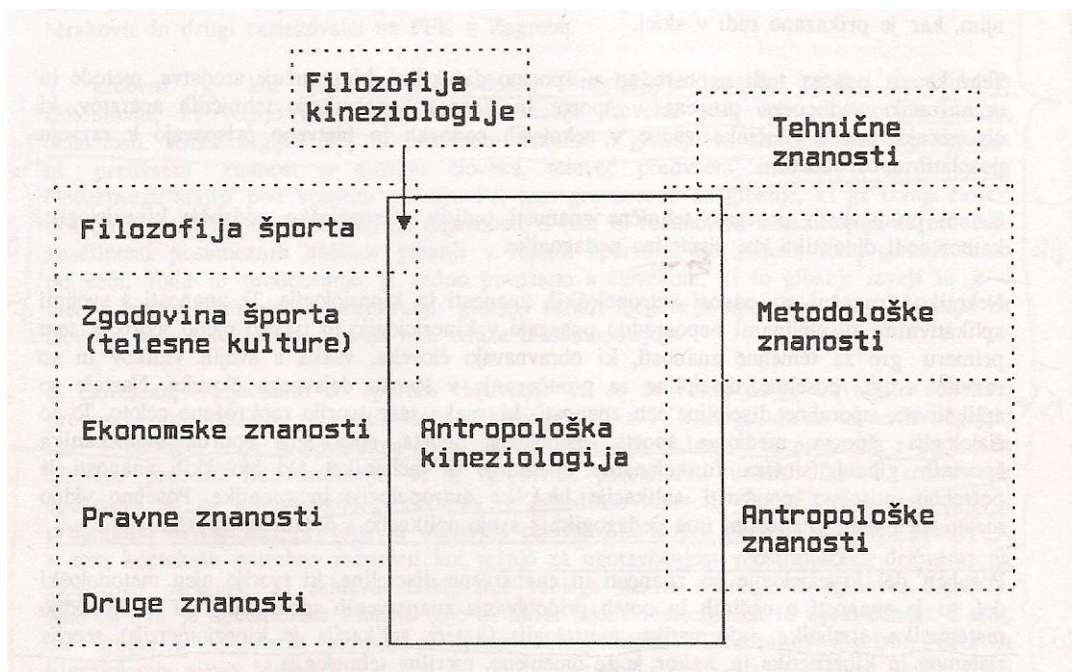

Slika 1.

Odnos med kineziologijo in antropološko kineziologijo, kot ga pojmujejo hrvaški znanstveniki.
Vir: Mraković (1997, str. 20)¹⁹⁸

Ta podrejenost je v Sloveniji definirana drugače, obrnjeno. Antropološki kineziologiji je podrejena kineziologija. Slovenski način odnosa med kineziologijo in antropološko kineziologijo je prikazan na sliki 2.

¹⁹⁷, ¹⁹⁸ Mraković, M. (1997). *Uvod u sistematsku kineziologiju*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.

Slika 2.

Odnos med kineziologijo in antropološko kineziologijo, kot ga pojmujejo slovenski znanstveniki.

Vir: Šturm in Strojnik (2003, str. 117)¹⁹⁹

Kristan nadaljuje (2007, str. 12),²⁰⁰ da je nevzdržno pojmovno neskladje ker Fakulteta za telesno kulturo in pozneje Fakulteta za šport oznanjata, da je ime vede, ki jo gojita, kineziologija oz. antropološka kineziologija, hkrati pa se v strokovnih in znanstvenih besedilih čedalje pogosteje pojavlja izraz znanost o športu. Dejstvo je, da sta termin kineziologija in naziv Fakulteta za šport neuskrajena. Izraz šport je *genus proximus* (pojem rodu) na tem izseku družbene stvarnosti. In logično utemeljeno je, da se veda, ki obravnava to področje, imenuje po pojmu rodu, torej po športu (Kristan, 2007, str. 12).²⁰¹

Kristan pravi, da se izraz športoslovje pojavlja kar sam od sebe (Kristan, 2007, str. 13).²⁰² Kristan se sklicuje (2007, str. 14)²⁰³ na Pedička, ki je menil, da opustitev izraza kineziologija in njegova zamenjava z izrazom športoslovje ni zgolj črkarska pravda, ampak označuje paradigmatški premik od mehanicizma in parcializma k holistični obravnavi športa (iz pozitivizma v postpozitivizmu).

Naziv Fakulteta za šport se terminološko ne ujema z imenom znanosti o športu. Fakulteta ne goji športa, ampak vedo o športu. Semantično in logično je neoporečno, da je v nazivu fakultete ime vede, ki je doma na tej fakulteti. Tako bi morala naša

¹⁹⁹ Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

²⁰⁰, ²⁰¹, ²⁰², ²⁰³ Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

ustanova nositi naziv Fakulteta za športoslovje. Pojemovno bi ustrezalo tudi ime Fakulteta za vede o športu. Analogno se je tudi Fakulteta za sociologijo, politologijo in novinarstvo preimenovala v Fakulteto za družbene vede. Vendar ima ta naziv drugo pomanjkljivost, namreč ne uveljavlja znanstvene enovitosti pri obravnavanju športa. Pojav šport tako ne proučuje ena znanost pač pa več različnih znanosti. Slednje pa ni v interesu celovite narave samega športa in njemu pripadajoče znanosti.

Kristan športoslovje definira (2000, str. 87)²⁰⁴ kot vedo, ki proučuje vse pojave, procese, odnose in namene na področjih športne vzgoje, športnega razvedrila, selekcijskega, elitnega, tekmovalnega športa, invalidskega športa in zdravilnega oziroma rehabilitacijskega športa.

Vendar danes v Sloveniji znanost o športu, kljub pomanjkljivostim izraza, imenujemo (antropološka) kineziologija. Opisano neskladnost potrjuje slovenska znanstvena revija o športu, ki nosi naslov '*Kinesiologija Slovenica*', s podnaslovom 'znanstvena revija o športu' (Kristan, 2000, str. 81).²⁰⁵

Nedvomno je, da moramo v Sloveniji revidirati ime znanosti o športu. Športoslovje je prikupen izraz, ki pa ga mora sprejeti celotno znanstveno telo v Sloveniji. Morda bi bilo vredno razmisliti o slovenski inačici anglo-saksonskega izraza in nemškega izraza, ki ga uporabljamo v tem diplomskem delu – znanost o športu ali športna znanost.

V znanosti o znanosti ni neobičajno, da se znanosti, tako kot športna znanost, soočajo s težavo pri poimenovanju ter se pojmujejo po predmetu poučevanja, kateremu se doda beseda znanost ali veda. Takšen primer so družbene znanosti, ki se poučujejo na Fakulteti za družbene vede. Seveda moramo opozoriti, da je športna znanost ena sama – holistična znanost, družbenih znanosti pa je več – novinarstvo, komunikologija, kulturologija, sociologija, politologija, mednarodni odnosi in obramboslovje. Vendar to ni ovira za takšno pojmovanje, saj gre za razliko v stopnji integrativnosti znanosti, ki ima vpliv le na množinsko ali edninsko obliko imena, ne pa na sam način pojmovanja.

V znanosti o znanosti je tudi več drugih terminoloških pomanjkljivosti, s katerimi se sooča tudi pričujoče diplomsko delo. Namreč znanstveno in pojemovno je sporno, da različne znanstvene paradigme imenujemo tako, da njihovim predhodnicam dodamo predpono post-, neo- ali ne- (v primeru diplomskega dela postpozitivizem in nepozitivizem). Absurdnost takšnega početja lahko predstavimo na primeru

²⁰⁴, ²⁰⁵ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

imenovanja torca kot dneva v tednu. Po logiki predpon, bi bil torek tako post-ponedeljek. Enako lahko navedemo novi politološki izraz za obdobje, v katerem smo danes: post-post-hladne vojne in teorijo evropskega povezovanja neo-neo-funkcionalizem.

Vsa ta imena obstajajo zaradi pomanjkanja jasnosti teh novih pojmov. Res je, da smo tudi v tem diplomskem delu jasno opredelili post-pozitivizem in ne-pozitivizem ter da se tako čas post-post-hladne vojne in neo-neo-funkcionalizem jasno razlikujeta od svojih predhodnikov, vendar očitno obstaja nek izrazoslovno-pojmovni manko, ker ti pojmi še niso do konca izkristalizirani in opredeljeni.

Ali bi potemtakem morali imenovati športno znanost neo-kineziologija, ki bi označevala širšo pojmovno različico pomena kineziologija (človek v športu)? Nikakor ne. Prav nasprotno. Menimo, da se športnim znanstvenikom ni potrebno dokazovati z nekakšnimi novimi eklektičnimi znanstvenimi imeni. Potrebno se je vrniti k temeljem športa. Ta beseda in ta pomen morata biti osnova za pojmovanje znanosti o športu. Ali športoslovje, športologija ali znanost o športu, to presega okvire tega diplomskega dela. Vendar je potrebno poudariti, da bo športna znanost pridobila na ugledu, če bo novim pojavom v znanosti, kar šport nedvomno je, nadela nova imena, ustrezne izraze, ki bodo presegli nejasne opredelitve.

Z jasno opredeljenim imenom znanosti bo športna znanost prevzela vodilno vlogo pri inovativnem pojmovanju novih znanstvenih pojavov. S tem bodo njeni znanstveniki in znanost sama dobila potreben in želen ugled drugih znanosti in znanstvenikov. Ta samozavest pa bo omogočala športni znanosti, da nadaljuje svoj protagonizem v odpiranju novih razsežnosti znanstvenega povezovanja in raziskovanja.

Pediček (1992, str. 102)²⁰⁶ podobno kot že omenjeni Haag definira normativne sestavine ali temeljne gradbene kamne sleherne znanosti: področje oziroma izsek stvarnosti (predmet raziskovanja), raziskovalna metodologija, terminologija, notranja členitev vede po vertikalni (strukturne ravni) in horizontalni smeri (posamezne discipline).

Terminologija je torej normativna sestavina sleherne znanosti. Sleherna znanost si mora izoblikovati ustrezen terminološki sistem, terminološki red. In v tem redu je ime znanosti na prvem mestu (Kristan, 2000, str. 10).²⁰⁷

²⁰⁶ Pediček, F. (1992). *Pedagogika danes: poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike*. Maribor: Obzorja.

²⁰⁷ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Sedaj prehajamo na klasifikacijo športne znanosti.

2.4.3 KLASIFIKACIJA ZNANOSTI O ŠPORTU

Beseda znanost je obči terminološki znak za eno od oblik družbene zavesti. Znanosti delimo na vede (posebna raven), vsaka veda pa ima več znanstvenih disciplin (raven posameznega) (Kristan, 2007, str. 13).²⁰⁸ Tako bomo v naslednjem poglavju klasificirali vedo zimskih športov na več disciplin ali panog (alpsko smučanje, smučarski skoki, hokej etc.).

Klasifikacija v znanosti torej pomeni narediti red (*classis + facere*) na področju svojega delovanja. Pomeni razporeditev, razvrstitev, ureditev pojmov, predmetov, pojavov in podpodročij, po nekem vrstnem redu, ki je znanstveno utemeljen. Klasificiranje torej odpravlja nered, zmedo, zmešnjavo na področju delovanja neke znanosti in vede. Znanost in za njo veda brez klasifikacije in pripadajočih terminov svojih temeljnih pojmov, pojavov, podpodročij, odnosov in funkcij je zmedena (Kristan, 2003, str. 45).²⁰⁹ Klasifikacija znanost-veda-znanstvene discipline (s poddisciplinami) izraža tudi formalno logični red obče-posebno-posamezno. Znanost je obče, veda je posebno, znanstvena disciplina pa posamezno (Kristan, 2000, str. 15).²¹⁰

Spomnimo se Pedička (1992, str. 102)²¹¹ in njegove teze o notranji členitvi vede po vertikalni (strukturne ravni) in horizontalni smeri (posamezne discipline). S horizontalno členitvijo neke vede, ki je za to diplomsko delo bolj pomembna, razumemo njeno členitev na discipline, ki obravnavajo izsek istega področja stvarnosti in sooblikujejo večrazsežnost oz. celostnost izbranega področja stvarnosti ali subjektivne resničnosti (Kristan, 2000, str. 113).²¹²

Identiteto neke vede oziroma stopnjo njenega razvoja in s tem tudi stopnjo njene prave vrednosti je mogoče oceniti, če natančneje razčlenimo njene temeljne gradnike. Ti so: predmet obravnave, raziskovalna metodologija, vertikalna členitev vede in neskladen razvoj strukturnih ravni, horizontalna členitev vede in discipline

²⁰⁸ Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9–17.

²⁰⁹ Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 51(4), str. 44–51.

²¹⁰ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

²¹¹ Pediček, F. (1992). *Pedagogika danes: poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike*. Maribor: Obzorja.

²¹², ²¹³, ²¹⁴, ²¹⁵, ²¹⁶, ²¹⁷, ²¹⁸ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

(stopnja interdisciplinarnosti) in terminologija (Kristan, 2000, str. 105).²¹³ Horizontalna členitev neke vede je pojav, ki se ujema s splošnim razvojem znanosti in razvojem konkretne vede. Čim bolj neka veda po epistemoloških merilih napreduje, bolj se členi (Kristan, 2000, str. 115).²¹⁴ Znanstvene discipline lahko nastanejo znotraj vede ali pa iz soznanosti. Predvsem oblikovanje znanstvenih disciplin s pomočjo soznanosti/soved daje neki vedi status interdisciplinarnosti. Na nižji stopnji znanstvenja nekega področja je veda horizontalno manj razčlenjena, z razvojem vede pa nastajajo novi členi, nove discipline (Kristan, 2000, str. 115).²¹⁵ Horizontalna razčlenjenost vede načelno kaže na stopnjo interdisciplinarne obravnave in posredno na stopnjo celostne obravnave predmetnega področja (Kristan, 2000, str. 115).²¹⁶ Čim bolj se empirična znanost razrašča in vznikajo znotraj nje nove vede s svojimi disciplinami, tem bolj se kaže potreba po filozofiji, ki povezuje spoznanja v ustrezno enotno teorijo (Kristan, 2000, str. 134).²¹⁷ Vendar pa gre, kot smo videli pri tej zahtevi po filozofiji znanosti za več kot zgolj povezovanje in sistematizacijo razvejanosti neke znanosti, pač pa tudi za novo osmislitev celotne znanosti, v našem primeru znanosti o športu.

Kristan pravi, da športoslovje stoji in obstane z razvojem športoslovnih disciplin, iz katerih se napaja. Zato je pomembnejša od formalno logične usmeritve športoslovnih disciplin njihova vsebina. Športoslovne discipline obravnavajo ožja športoslovna področja, ki jih krovna rodna, nadrejena, osrednja veda sama ne bi mogla obravnavati na ustrezen znanstven način (Kristan, 2000, str. 114).²¹⁸

Temelj vsake klasifikacije je izbira najustreznejšega načela delitve, temeljna delitev (*fundamentum divisionis*) rodnega pojma. Pojem šport je vseobsegajoč rodni pojem (*genus proximum*) za konkreten izsek družbene stvarnosti. Šport ni enovit pojav. Zato ga glede na njegovo raznovrstnost delimo na razrede, klase, podpodročja, izseke, pojavne oblike. Potrebno je ugotoviti značilno razliko. To pa lahko storimo prek osrednjega namena te ali one pojavne oblike. Namen je izbran, ker ga je mogoče slediti že od antičnih časov, hkrati pa dandanašnji niti nestrokovnjakom ni mogoče spregledati posebnega namena tega ali onega podpodročja (Kristan, 2003, str. 44).²¹⁹ Po namenu je mogoče šport deliti na športno vzgojo, športno razvedrilo, selekcijski tekmovalni šport, terapevtski in rehabilitacijski šport ter invalidski šport (Kristan, 2003, str. 44).²²⁰ *Genus* šport pa seveda lahko delimo tudi po drugih znakih oziroma merilih (ciklični, aciklični, posamični, skupinski, aerobni, anaerobni etc). Zdi se, da je klasifikacija po namenu, za urejanje javnih zadev najpomembnejša (Kristan, 2003, str. 44).²²¹ Tudi v nadaljnji klasifikaciji zimskih športov bo kriterij namenskosti eden izmed pomembnejših.

²¹⁹, ²²⁰, ²²¹ Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 51(4), str. 44–51.

Kristan (1997, str. 46–7)²²² se strinja s Pedičkom in pravi, da bo, znanost o športu mogoče razvijati le iz izoblikovane mejnoznanstvene interdisciplinarnosti. Zato je prvič, nujno nadgrajevanje in dopolnjevanje vladajočega biomehanicizma s psihološko-pedagoško, socialno in filozofsko-antropološko obravnavo; in drugič, nujno je preraščanje raziskovalnometodološkega monizma s pripadlim metodološkim pluralizmom.

Za holistično znanost, ki že po svoji definiciji temelji na postpozitivističnem znanstvenem vzorcu (paradigmi), kamor uvrščamo šport, je značilno proučevanje bistva pojmov, procesov in odnosov, le-to pa je dosegljivo s celostno obravnavo. V ospredju niso več fenomenologizem (odkrivanje zgolj pojavov, brez bistva), pozitivistični mehanicizem, tehnologija in pragmatizem, pač pa spoznavna celovitost, v katero se umešča tudi filozofska antropološkost, etičnost, aksiološkost, teleološkost in ekološkost (Kristan, 2000, str. 123).²²³ Holistični znanstveni vzorec lahko udejanja le veda, ki skladno razvija vse svoje vertikalne strukturne ravni, obe poglavitni spoznavni metodologiji (empiričnost in teoretičnost) in hkrati skrbi za popolno interdisciplinarno 'pokritost' svojega področja. Enostransko in asimetrično razvita veda ne more holistično obravnavati pojavov, procesov in odnosov na svojem področju (Kristan, 2000, str. 123).²²⁴

Na podlagi tega Kristan ugotavlja (2000, str. 124)²²⁵, da športoslovje še ni v celoti sprejelo holističnega znanstvenega vzorca. Športoslovje je še vedno na ravni Lockovega empirizma oziroma pozitivističnega newtonsko-kartezijskega mehanicizma. Znanost, ki je usmerjena zgolj pozitivistično, zlahka zdrsne v antihumanost in športoslovje ni izjema. Ob prevladujočem empirično-mehanicističnem vzorcu se v športu in športoslovju izgublja človek. To tudi odseva v poimenovanju znanosti o športu (o čemer smo že pisali) (Kristan, 2000, str. 124).²²⁶ Za celosten vpogled v pojavnost športa so poleg empiričnih, kvantitativnih znanstvenih spoznanj potrebni tudi ustrezni kvalitativni, filozofski, etični in vrednotni odsevi (refleksije) (Kristan, 2000, str. 137).²²⁷ Zgolj empiristično-pozitivistična usmerjenost športoslovja, ki je brez filozofsko-antropološke prežetosti, služi predvsem športnemu pragmatizmu in tehnologizmu in je vir prenekaterega manipuliranja s športom in človekom v športu (Kristan, 2000, str. 138).²²⁸

²²² Kristan, S. (1997). Slovenska športna znanost je še vedno v zastoju. *Šport*, 45(1), str. 46–7.

²²³ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

²²⁴, ²²⁵, ²²⁶, ²²⁷, ²²⁸, ²²⁹, ²³⁰ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Znanost in sleherno vedo posebej je treba obravnavati na več vertikalnih ravneh. Te so: *logos* (univerzalni razum, nauk, miselni sestav, v teoriji znanosti pomeni urejen, zaokrožen, enovit sistem teoretičnega znanja v posamezni vedi, najvišjo teorijo stroke, doktrino), *emperia* (izkušnja, ki označuje empirično spoznavno vejo - pozitivizem), *pragma* (proučuje praktično koristnost, uporabnost, možnost ter načine izpeljave in udejanjanja spoznanj), *tekhne* (spretnost, veščina, proučuje oblikovanje učinkovitih sredstev in metod za uveljavljanje doktrine, logosa), *praksis* (neposredno udejanstvena raven, realizacija, uporabljanje spoznanj neposredno v praksi - nepozitivizem) (Kristan 2000, str. 106–8).²²⁹

Posamezne znanosti oziroma vede se začnejo razvijati na različnih strukturnih ravneh (Kristan, 2000, str. 108).²³⁰ Nobena veda ne more obstajati zgolj na eni ravni. Lahko je ena raven poudarjena bolj, druga manj, kar je odvisno tudi od obravnavanega področja, vendar pa se mora sleherna veda razvijati celostno (Kristan, 2000, str. 109).²³¹ Veda, ki si ni izoblikovala vseh strukturnih ravni, je torej deficitarna, pomanjkljiva (Kristan, 2000, str. 109).²³² Športna stroka se je začela razvijati na aplikativni ravni, na ravni praktičnega delovanja. O znanosti takrat še ni bilo mogoče govoriti, saj je bila predvsem veščina (Kristan, 2000, str. 109).²³³

Današnje športoslovje še ni razvilo svojega *logosa* in ga tudi ne more, ker nima razvite povezovalne discipline (filozofije športa s spremljajočimi disciplinami, o kateri smo že govorili) in metodologije teoretičnega spoznavanja, brez katere ni ustvarjanja *logosa*. Tudi ji manjka še temeljni filozofski premislek, kaj šport sploh je. Zato tudi o dialektičnem krogu, ki spoznavno moč vede v obliki spirale dviga vedno višje in hkrati zagotavlja ugled in zaupanje vede, sploh ni mogoče govoriti, ker je ta krog zaradi nerazvitega *logosa* prekinjen (Kristan, 2000, str. 112).²³⁴

Klasifikacija pojavnih oblik športa je nujna, ker ima vsaka pojavnost oblika svoje namene (smotre in cilje), svoje značilnosti, svoje vrednote, svoj smisel, svoje sociološko obeležje, svojo filozofijo, svoje metode obravnave, svoje metode dela ter poseben način družbenega obravnavanja in vrednotenja (Kristan, 2003, str. 46).²³⁵

V prejšnjih poglavjih smo že omenili, da nekateri nasprotujejo klasifikaciji športa, ker ta ne bi bila mogoča. Nasprotniki klasifikacije navajajo, da ima tek pri športni vzgoji svoj pomen, pri atletskem tekmovanju drug pomen, pri popoldanskem športnem razvedrilu tretji pomen, tek za avtobusom pa sploh ni šport. In ta večnamenskost

²³¹, ²³², ²³³, ²³⁴ Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

²³⁵, ²³⁶, ²³⁷, ²³⁸ Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 51(4), str. 44–51.

teka, tako menijo, onemogoča klasifikacijo pojavnih oblik športa (Kristan, 2003, str. 46).²³⁶ Gre torej za nepozitivistični pristop k znanosti, ki rezultira v že znanih težavah in relativizmu. Pomemben argument proti takšni tezi je, da vsebin in sredstev športa ne smemo zamenjevati s klasifikacijo pojavnih oblik športa glede na njihov namen (Kristan 2003, str. 46).²³⁷ Tisti, ki klasifikaciji nasprotuje, postavlja klasifikacijo na raven individualne potrebe, čeprav gre za znanstveno kategorijo, torej za objektivno spoznanje (Kristan, 2003, str. 45).²³⁸

Teorija se oblikuje na treh kakovostnih ravneh: prvič, slepo verjamemo, kar oznanja resnična ali domnevna avtoriteta; drugič, skupina strokovnjakov se dogovori, kaj je resnica; tretjič, do spoznanja pridemo z ustreznim spoznavnim procesom, ki je v skladu z epistemološkimi načeli, bodisi po metodi empirične ali po metodi teoretične spoznavne veje (Kristan, 2003, str. 47).²³⁹ Še zlasti pri klasifikaciji sta potrebni obe spoznavni veji – empirična in teoretična (Kristan, 2003, str. 47).²⁴⁰

Ker je znanost o športu tudi izkustvena znanost, je samoumevno, da so njeno orodje tudi kvantitativne metode. S svojo krosdisciplinarnostjo pa prav tako sega na družbeno področje, kjer kvantitativne metode niso vedno zadostne. V antropološki znanosti človeka ne moremo zaobjeti samo s kvantitativnimi metodami, potrebujemo tudi kvalitativne metode. Ta sinteza pa je značilna za postmoderno obdobje in postpozitivistično znanost ter njeno klasifikacijo.

V športni znanosti ima postmoderni diskurz mnogo možnosti: da govori o tistem, o čemer se je do sedaj molčalo, da predstavlja znanost, kulturo in šport v drugačni luči, da išče nove reprezentacije zunaj binarnega sistema in da prisluhne drugačnim oblikam vedenja (Hosta, 2003, str. 27).²⁴¹

Zadnji del diplomskega dela je tako namenjen aplikaciji povedanega in ga po Hosti (2003, str. 27)²⁴² lahko uvrstimo med drugačne oblike vedenja. Govorimo namreč o klasifikaciji zimskih športnih panog na osnovi postpozitivistične znanstvene paradigme. Ugotovili smo torej, da športna znanost obstaja (klub težavam z opredelitvijo športa in imena znanosti o športu), je holistične narave, zato moramo vsakršno raziskovanje na tem področju opravljati na temelju postpozitivističnega združevanja kvantitativnega in kvalitativnega pristopa. Športna znanost obravnava športne panoge, ena izmed njih so zimski športi. Ker ima šport več pojavnih oblik (vrhunski, šolski, rehabilitacijski etc.), moramo tudi to dejstvo upoštevati pri

²³⁹, ²⁴⁰ Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 51(4), str. 44–51.

²⁴¹, ²⁴² Hosta, M. (2003). Postmoderno teoretiziranje športa. *Šport*, 52(3), priloga, str. 25–8.

klasifikaciji zimskih športov, saj ima lahko vsak šport različne namene (tekmovanje, zdravje, rehabilitacija etc.).

Praden si ogledamo klasifikacijo zimskih športnih panog, pa moramo razložiti odnos med panogo, disciplino in zvrstjo. Panoga je najširši pomen, ki označuje različne tipe zimskih športov (drsalne, sankalne, snežno-smučarske, *curling*). Discipline so podrejene panogam in označujejo skupine športov znotraj posameznega tipa (alpsko smučanje, nordijsko smučanje etc.). Zvrsti pa so konkretne oblike izvajanja športa (slalom). Za takšno hierarhijo teh izrazov smo se odločili, ker tudi v naravoslovju pojem vrsta pojmuje najnižjo enoto. Analogno tudi športne zvrsti označujejo najnižjo enoto.

3. CILJI

Že v Uvodu smo izpostavili glavne cilje diplomskega dela. Poglejmo jih pobliže.

Prvi cilj je opredeliti pomanjkljivosti današnjih znanstvenih paradigem – pozitivizem in nepozitivizem.

Drugi cilj je orisati danes najustreznejše in najprimernejše znanstvene paradigme – postpozitivizem.

Tretji cilj je umestiti športno znanost v omenjene znanstvene paradigme.

Četrti cilj je na primeru klasifikacije zimskih športnih panog aplicirati postpozitivistično znanstveno paradigmo v športno znanost.

4. METODE

V Uvodu smo izpostavili kot glavno metodo dela analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov.

Gre za deskriptivne metode, kjer si pomagamo z domačimi in tujimi viri iz različnih medijev ter lastnimi izkušnjami.

Analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov bomo uporabili skozi celotno diplomsko delo. Metodo lastnih izkušenj pa bomo uporabili izključno v razpravi, še zlasti v podpoglavju Novodobna klasifikacija zimskih športnih panog.

5. RAZPRAVA

Glavni izziv vsakršne klasifikacije je izbira meril. V diplomskem delu smo že omenili namen, kot enega izmed temeljnih kriterijev klasifikacije. Merila oz. kriteriji, ki jih bomo uporabili pri postpozitivistični klasifikaciji zimskih športnih panog, sta opredelila in izbrala Guček in Lešnik (2006, str. 12–3).²⁴³

Ta merila so (Guček in Lešnik, 2006, str. 12–3)²⁴⁴:

1. Namen
2. Cilj
3. Družbena vloga
4. Osnovni način gibanja
5. Zgodovinsko ozadje
6. Področja gibanja
7. Tip orodja, priprave oz. naprave
8. Naravne danosti in objekti
9. Vrste podlage
10. Uporabnik

Guček in Lešnik (2006, str. 9–13)²⁴⁵ sta postavila popolnoma nova merila za klasifikacijo zimskih športnih panog in na ta način omogočila novodobno celostno klasifikacijo, ki se razlikuje od dosedanjih. Vsekakor je nova klasifikacija potrebna, saj prejšnje ne zadoščajo potrebam znanosti.

Klasifikacija, ki temelji na teh merilih, se najbolj približa holističnemu pristopu pri obravnavanju predmeta znanosti o športu. Merila so namreč izbrana tako, da zaobjemajo vse vidike analize zimskih športnih panog. S tem so izpolnjene zahteve znanosti o športu, poleg tega pa so tudi v duhu že omenjene in analizirane postpozitivistične paradigme znanosti.

Kljub izjemnosti prispevka Gučka in Lešnika pa je možno njuno klasifikacijo še nadgraditi. Avtorja pri definiranju različnih kriterijev oz. meril novodobne klasifikacije zimskih športnih panog ne omenjata hierarhije izbranih meril (2006, str. 9–13)²⁴⁶. Lahko opazimo notranjo logiko hierarhije, vendar ta ni izpostavljena, definirana ali razjasnjena. Prav tako lahko izbor meril dodatno utemeljimo. Seveda njun izbor meril ni napačen, nasprotno, menimo, da je izbor zelo dober, zato smo ga tudi izbrali za temelj našega razmišljanja in tega diplomskega dela. Pričujoče diplomsko delo sledi njunemu izboru meril in se na njega opira ter ne dodaja novih kriterijev.

²⁴³, ²⁴⁴, ²⁴⁵, ²⁴⁶ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

Kot že rečeno, izbrana merila še nimajo jasnega odnosa med seboj. Prva možnost je torej, da klasifikacijo Gučka in Lešnika (2006, str. 9–13)²⁴⁷ uvrstimo med nepozitivistične klasifikacije, ki vsa merila postavljajo na isto raven, med njimi ni nikakršne hierarhije. Pomanjkljivosti takšnega pristopa smo že analizirali. V tem konkretnem primeru pa to pomeni, da znotraj naštetih meril ne moremo najti bolj ali manj pomembne, tako tudi ne moremo opredeliti bolj in manj temeljne pojave v zimskih športnih panogah.

Druga možnost je, da vrstnemu redu kriterijev, ki si sledijo od 1. (namen) do 10. (uporabnik) pripišemo tudi pomembnost in tako vzpostavimo hierarhijo. Takšna klasifikacija je pozitivistične narave, katere pomanjkljivosti smo prav tako že analizirali.

Ker je pri pozitivističnih pristopih možno, da postavimo merila v napačno hierarhijo, je tretja možnost ta, da sami vzpostavimo hierarhijo med merili. Preprost matematični izračun nam pove, da je teh možnosti ogromno: $10! \times 10! = 1.31681894 \times 10^{13}$. 10 meril lahko postavimo na 10 različnih mest. Ker ni smiselno, da analiziramo vse teoretične možnosti hierarhije, katere tudi vse vsebujejo pomanjkljivosti, tega ne bomo počeli. V primeru hierarhije, ki jo nakazujeta Guček in Lešnik (2006, str. 9–13)²⁴⁸ lahko izpostavimo n. pr. drugačno mnenje pri 9. kriteriju. Menimo, da bi lahko bila vrsta podlage pomembnejši kriterij klasifikacije zimskih športnih panog, kot je družbena vloga (3. kriterij).

Tako nam ostane četrta možnost, da združimo vse našete možnosti v eno – postpozitivistično klasifikacijo, kjer so različni kriteriji postavljeni na različne ravni. Znotraj določene ravni merila nimajo vzpostavljene medsebojne hierarhije, slednja pa je jasno vzpostavljena med različnimi ravnmi. Med kriteriji iste ravni ni hierarhije, ker imajo enako močan vpliv na klasifikacijo. Po Moravcsiku (1986, str. 182)²⁴⁹ bi dejali, da imajo ti kriteriji enake ponderje.

Analizirajmo sedaj kriterije klasifikacije.

²⁴⁷, ²⁴⁸ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

²⁴⁹ Moravcsik, M. J. (1986). The classification of science and the science of classification. *Scientometrics*, 10(3-4), (str. 179–97).

5.1 RAZLIČNI KRITERIJI KLASIFIKACIJE

Izbrali smo 10 različnih kriterijev klasifikacije, ki sta jih ponudila Guček in Lešnik (2006, str. 12–3).²⁵⁰ Poglejmo jih pobližje.

1. Namen: preživetje, zabava, raziskovanje in odkritja, merjenje moči, učenje, prostočasna dejavnost;
2. Cilj: pridobitev naravnih dobrin, popestritev zimskih dni, odkrivanje belih puščav (tečajev, Grenlandija), zaslužek, stalna zaposlitev;
3. Družbena vloga: mirnodobska dejavnost (preživetje, odkrivanje nekoristnega sveta, prostočasna dejavnost, tekmovanja) in potrebe vojske (gibanje po zasneženem svetu z orožjem, parade, tekmovanja, osvajanja in obramba);
4. Osnovni načini gibanja: hoja in tek, drsenje, skoki in spusti v zavojih navzdol;
5. Zgodovinsko ozadje: uporabnostno, osvajalne vojne in obramba, športno in prostočasno ter tekmovalno smučanje;
6. Področja gibanja: odkrivanje nekoristnega sveta, športna dejavnost in tekmovanja;
7. Tip orodja, priprave oz. naprave: smuči (ena, dve, deska), drsalke, sani, bob, stremena in vezi (mehka stremena in trde vezi), palice (kol, kolec, dve palici ali brez palic), oblike smuči (dolžina, stranski lok in mostičenje), robovi in robniki, vrstna kotalka, dodatne priprave na opremi (psi, smučarski krampeži, lovilni jermenčki, snežne zavore, parablok, ublažitveni vložki);
8. Naravne danosti in objekti: splošno, kot so ravnice, gričevnat svet, gore, 'bela puščava', drugi naravni objekti ('bela puščava', alpinistično, turno in potovalno smučanje ter smučanje čez drn in strn – *freeride*, urejena smučišča), vse vrste skakalnic, snežni žleb (*halfpipe*), proga za skupinski start alpskih smučarjev in deskarjev (*board/skier – cross*), smučarski parki in vrtci, smučanje po ovirah, umetno narejene grbine, smučarske dvorane, smučarske proge za tek, dvorane za hokej in umetnostno drsanje, dvorane za hitrostno drsanje, zamrznjena jezera, reke ali morje, bob steze, sankaske proge;
9. Vrste podlage: sneg, led, drugo.
10. Uporabniki: prostočasni in poklicni (trenerji, tekmovalci, učitelji, vodniki, gorski reševalci, nadzorniki in varnostniki).

Preden se lotimo novodobnega postpozitivističnega klasificiranja zimskih športnih panog, si pogledajmo še druge že obstoječe klasifikacije.

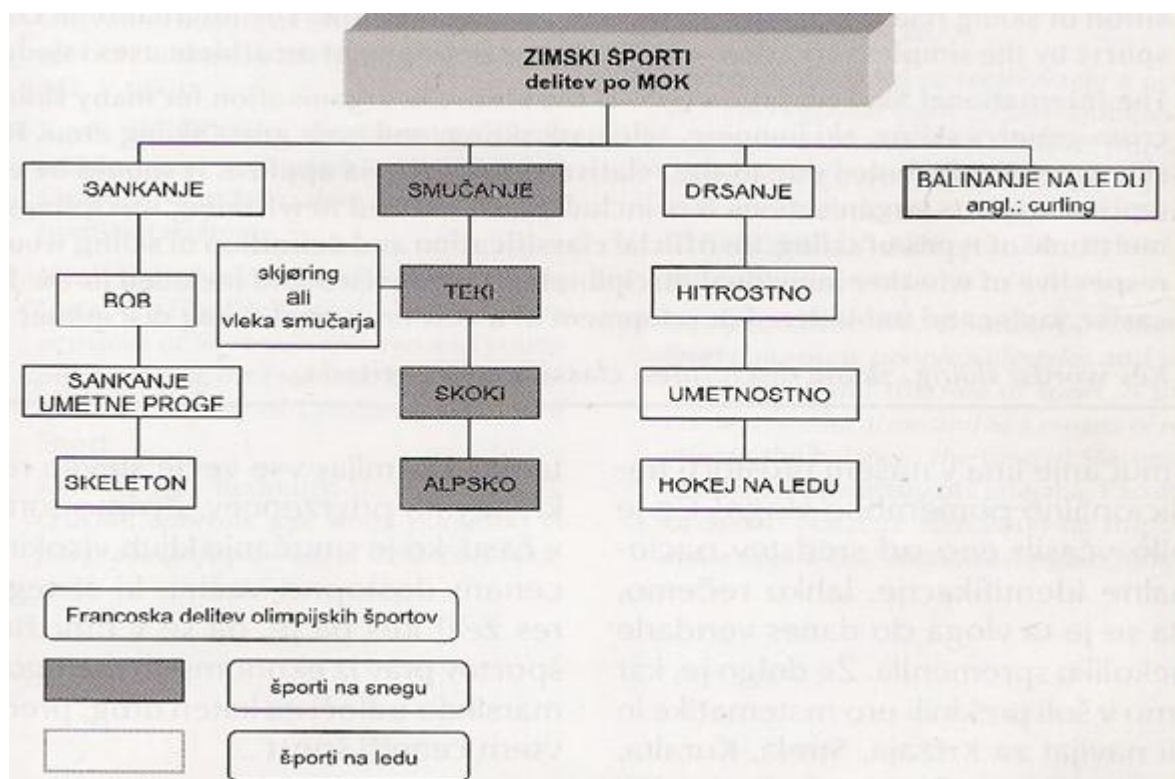
²⁵⁰ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

5.2 KLASIFIKACIJE ZIMSKIH ŠPORTOV

V zgodovini je nastalo več različnih klasifikacij zimskih športov. Eno prvih je naredila leta 1883 ustanovljena norveška smučarska zveza, ki je klasificirala nordijske smučarske discipline (Jošt in Pustovrh, 1995, str. 18).²⁵¹

Pogledali si bomo dve najbolj relevantni klasifikaciji Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK) in Mednarodne smučarske zveze (FIS).

Klasifikacija MOK (Guček in Lešnik, 2006, str. 11)²⁵² deli zimske športe na zelo enostaven način – po orodju, ki ga športnik uporablja: sanice, drsalke, smuči. To delitev ponazarja slika 3.

Slika 3.

Klasifikacija zimskih športnih panog po MOK-u.

Vir: Guček in Lešnik (2006, str. 10)²⁵³

²⁵¹ Jošt, B. in Pustovrh, J. (1995). Nordijsko smučanje, teorija in metodika športne vzgoje. Ljubljana: Fakulteta za šport.

²⁵², ²⁵³ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

Znotraj teh 'razredov' pa so nato razvrščene še olimpijske discipline (Sports, 2009).²⁵⁴

Na prvi pogled se kaže ta delitev kot izjemno pragmatična, vendar se postavlja vprašanje doslednosti pri klasifikaciji naprav. Delitev namreč že v osnovi loči biatlon in tek na smučeh, čeprav se za gibanje na snegu uporablja ista naprava – smuč. Prav tako je od boba, ki vsebuje skeleton in bob, ločeno sankanje (Sports, 2009)²⁵⁵, čeprav so naprave enake – takšne ali drugačne sani, prav tako je objekt gibanja enak. Zakaj ta nedosledna razmejitev? Po katerem kriteriju ostaja skeleton znotraj bob skupine? Vseh teh vprašanj nam MOK ne pojasni. Bob in skeleton sta združena v mednarodni organizaciji - *Federation Internationale de Bobsleigh et de Tobogganing* (FIBT)²⁵⁶, medtem ko ima sankanje svojo krovno organizacijo – *Fédération Internationale de Luge de Course* (FIL).²⁵⁷ Prav tako ima biatlon svojo mednarodno krovno organizacijo - *International Biathlon Union* (IBU)²⁵⁸, ki je od omenjenih nedoslednosti najmanj sporen, saj ločitev med smučarskim tekom in biatlonom lahko utemeljimo z zgodovinsko-sociološkim potekom nastanka tega športa. Slednji se je razvil iz potrebe lovcev in kasnje vojakov (Biathlon History, 2010).²⁵⁹

Ta nelogična razdrobljenost in nedoslednost, nas vodi do zaključka, da klasifikacija, ki jo je naredil MOK, ni vzdržna, saj je nedosledna. Njena pozitivna lastnost, ki jo bomo kasneje tudi mi uporabili pri novodobni postpozitivistični klasifikaciji, je, da je za osnovo klasifikacije izbrala tip orodja oz. priprave za gibanje.

Drugo klasifikacijo, ki jo želimo analizirati, je klasifikacija FIS. FIS je krovna smučarska organizacija za vse discipline smučanja. Torej smo v tem primeru analize prešli iz zimskih športov v discipline smučarskih športov. V okviru FIS deluje več komitejev (FIS, Committees, 2009)²⁶⁰: alpsko smučanje, hitrostno smučanje, smučanje na travi, *snowbord*, *freestyle*, nordijska kombinacija, smučarski skoki, telemark in smučarski tek. To so tudi discipline smučanja ter način, kako jih FIS klasificira. Ta klasifikacija loči med več različnimi disciplinami smučanja, vendar nekaterih ne zajema, kot na primer alpinističnega smučanja (Guček in Lešnik, 2006,

²⁵⁴, ²⁵⁵ Sports (2009). IOC. Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.olympic.org/en/content/Sports/> .

²⁵⁶ FIBT (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fibt.com/> .

²⁵⁷ FIL (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fil-luge.org/Home.307.0.html> .

²⁵⁸ IBU (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.biathlonworld3.de/en/> .

²⁵⁹ Biathlon History (2010). Pridobljeno 10. 1. 2010, iz <http://www.whistlerolympicpark.com/sports/biathlon/history/tabid/150/Default.aspx>

²⁶⁰ Committees (2009). FIS. Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fis-ski.com/uk/insidefis/fiscommittees.html> .

str. 11)²⁶¹ ali smučanja invalidov. Prav tako ne zajema druge namenske oblike smučanja razen tekmovalnega (rekreativni etc.). Zdi se, da je temelj te klasifikacije medijska zanimivost posamezne discipline smučanja in ne želja po pravi klasifikaciji, ki bi vnašala preglednost. Zato je akademski krog ne more sprejeti.

Če potegnemo vzporednice med obema obravnavanima klasifikacijama, lahko ugotovimo, da nobena ne zadostuje akademskim kriterijem. Obe klasifikaciji imata prevelike vsebinske pomanjkljivosti in nejasnosti, da bi ju znanost o športu lahko sprejela.

Pozitivna stran obeh klasifikacij pa je, da nas opozarjata na poudarke, ki jih ne smemo spregledati pri naši klasifikaciji. To sta večja pomembnost določenih kriterijev (nujnost določene hierarhije) in univerzalnost oz. holističnost. Poglejmo si torej sedaj primer novodobne postpozitivistične klasifikacije zimskih športnih panog.

5.3 NOVODOBNA KLASIFIKACIJA ZIMSKIH ŠPORTNIH PANOG

10 kriterijev, ki sta jih oblikovala Guček in Lešnik (2006, str. 12–3)²⁶², bomo razvrstili v več skupin, ki bodo med seboj v hierarhiji.

V prvo, temeljno skupino kriterijev uvrščamo tri kriterije:

- namen,
- vrste podlage
- tip orodja, priprave oz. naprave.

Ti kriteriji med seboj nimajo vzpostavljene hierarhije.

V drugo skupino, ki je prvi podrejena, torej so vsi kriteriji v tej skupini podrejeni vsem kriterijem v prvi, uvrščamo naslednje tri kriterije:

- osnovni način gibanja,
- naravne danosti in objekti
- zgodovinsko ozadje.

Med temi kriteriji ni vzpostavljene hierarhije.

²⁶¹ Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

²⁶² Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

V tretjo skupino, ki je podrejena tako prvi kot drugi in znotraj katere med kriteriji ni hierarhije, uvrščamo:

- družbeno vlogo,
- področja gibanja
- cilj.

V četrto, najnižjo skupino uvrščamo zadnji kriterij:

- uporabnik.

Na osnovi prve skupine kriterijev lahko razdelimo zimске športne panoge na snežno-smučarske športe, drsalne športe, sankarske športe in balinanje na ledu (*curling*).

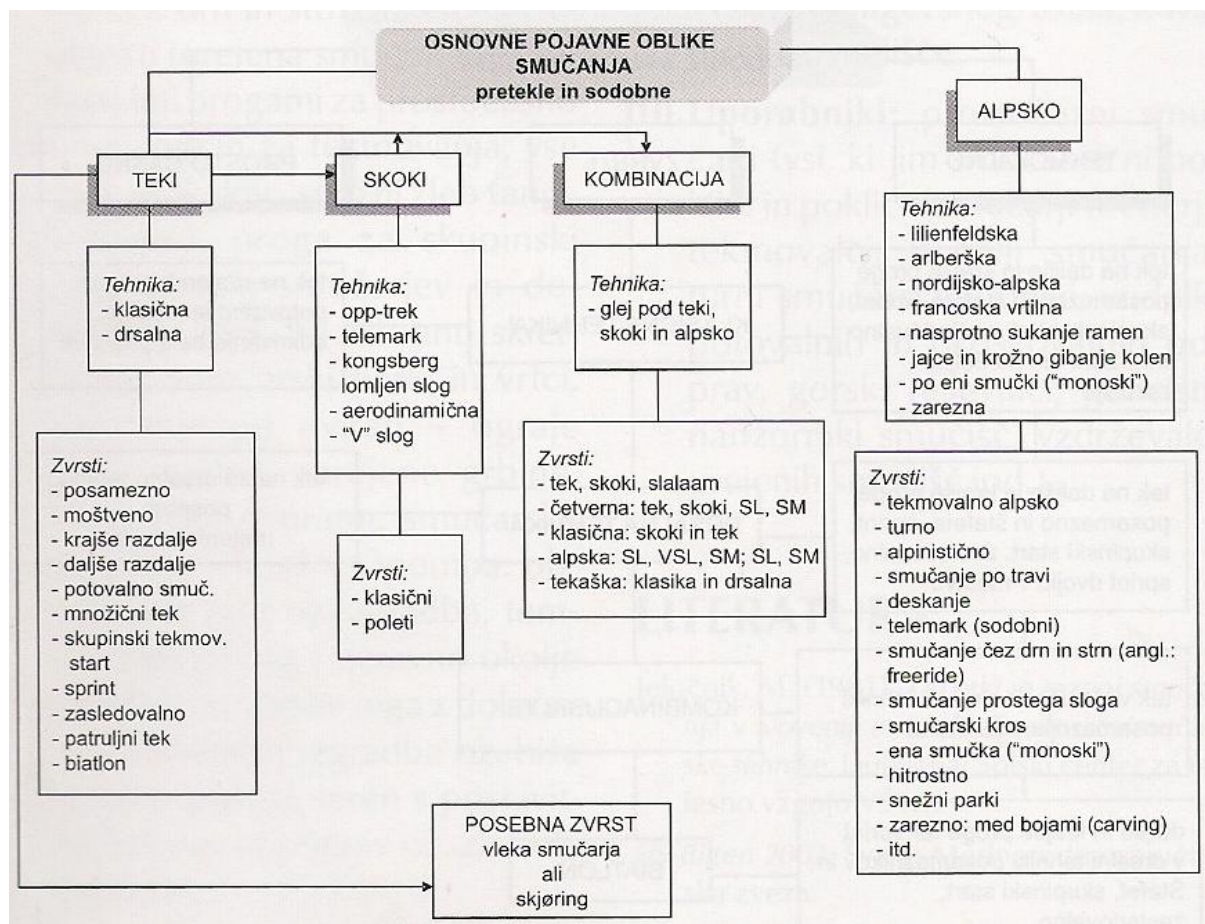
Preden nadaljujemo, želimo pojasniti izbor imen skupin zimskih športnih panog, predvsem prve skupine (snežno-smučarske). Vsi trije naslednji izrazi za skupine športnih panog so dovolj jasni. Besede drsalni, sankarski in balinanje na ledu, jasno združujejo kriterija tip orodja in vrste podlage. Smučarski športi pa potrebujejo dodatno obrazložitev – snežno, saj lahko s smučmi smučamo tudi v puščavah po pesku ali na vodi. Lešnik in Žvan (2007, str. 9)²⁶³ govorita o snežnih športih, vendar menimo, da takšna klasifikacija prav tako ne zadošča, saj ne upošteva tudi tipa orodja. Guček (2002, str. 11)²⁶⁴ uporablja izraz smučarski, vendar je ta izraz prav tako pomanjkljiv, saj ne upošteva kriterija vrste podlage in je tako preširok za definicijo tipa zimskih športov. Tako menimo, da je besedna zveza snežno-smučarska najprimernejša. Združuje oba ključna kriterija – tip orodja in vrsto podlage. Razprava, kateri od obeh kriterijev je pomembnejši, spada v pozitivistično znanost, katero pa z našo klasifikacijo želimo preseči. Kriterij namena označuje, da lahko vse te športe uporabimo za tekmovanje, rekreacijo, rehabilitacijo, za invalide etc.

Na osnovi druge skupine kriterijev lahko nadaljujemo s klasifikacijo. Snežno-smučarske športe lahko nadalje razvrstimo tako kot prikazuje slika 4. Ločimo torej alpsko smučanje, smučarski teki, smučarski skoki in nordijska kombinacija. To potrjuje tudi Guček (2002, str. 12)²⁶⁵, vendar opozarja, da je zaradi hitrega razvoja smučanja in njegovih zvrsti, zlasti alpskega smučanja, še prezgodaj narediti novo razdelitev (Guček, 2002, str. 11).²⁶⁶ **Nekateri avtorji ločijo tudi biatlon od tmučarskega tega, torej kot svojo – 5 skupino snežno-smučarskih športov (Jošt in Pustovrh 1995, str 26).** Menimo, da je rešitev v načelu, da klasifikacija ostane odprta za nove športne

²⁶³ Lešnik, B. in Žvan, M. (2007). *Naše smučine*. Ljubljana: SZS-ZUTS Slovenije.

²⁶⁴, ²⁶⁴, ²⁶⁵ Guček, A. (2002). Smučanju danes na pot. V Videmšek, D. In Guček, A. *Smučanje danes*, (str. 11–2). Ljubljana: ZUTS.

discipline in oblike zimskih športov. Klasifikacija, ki temelji na postpozitivistični znanstveni paradigmi dovoljuje kvalitativno nadgrajevanje in dopolnjevanje, ne ostaja zaprta in toga. Zato menimo, da se zgornji argument kar spodbuja novodobno metodo in opozarja na prednost postpozitivistične klasifikacije.

Slika 4.

Klasifikacija smučarskih športov.

Vir: Guček in Lešnik (2006, str. 13)²⁶⁷

Na osnovi tretje skupine kriterijev klasificiramo športe še naprej do posameznih športnih disciplin. Tako slika 5 prikazuje delitev alpskega smučanja, slika 6 delitev smučarskih tekov in slika 7 delitev smučarskih skokov. **Ponovno velja opozoriti, da za razliko od Lešnika in Gučka (2006, str. 13) Jošt in Pustovrh (1995, str. 26) ločita biatlon od smučarskega teka.** V vseh razpredelnicah so jasno razvidne tudi različne pojavne oblike posamezne športne discipline. To je posledica kriterija namena, ki smo ga uvrstili v prvo skupino kriterijev.

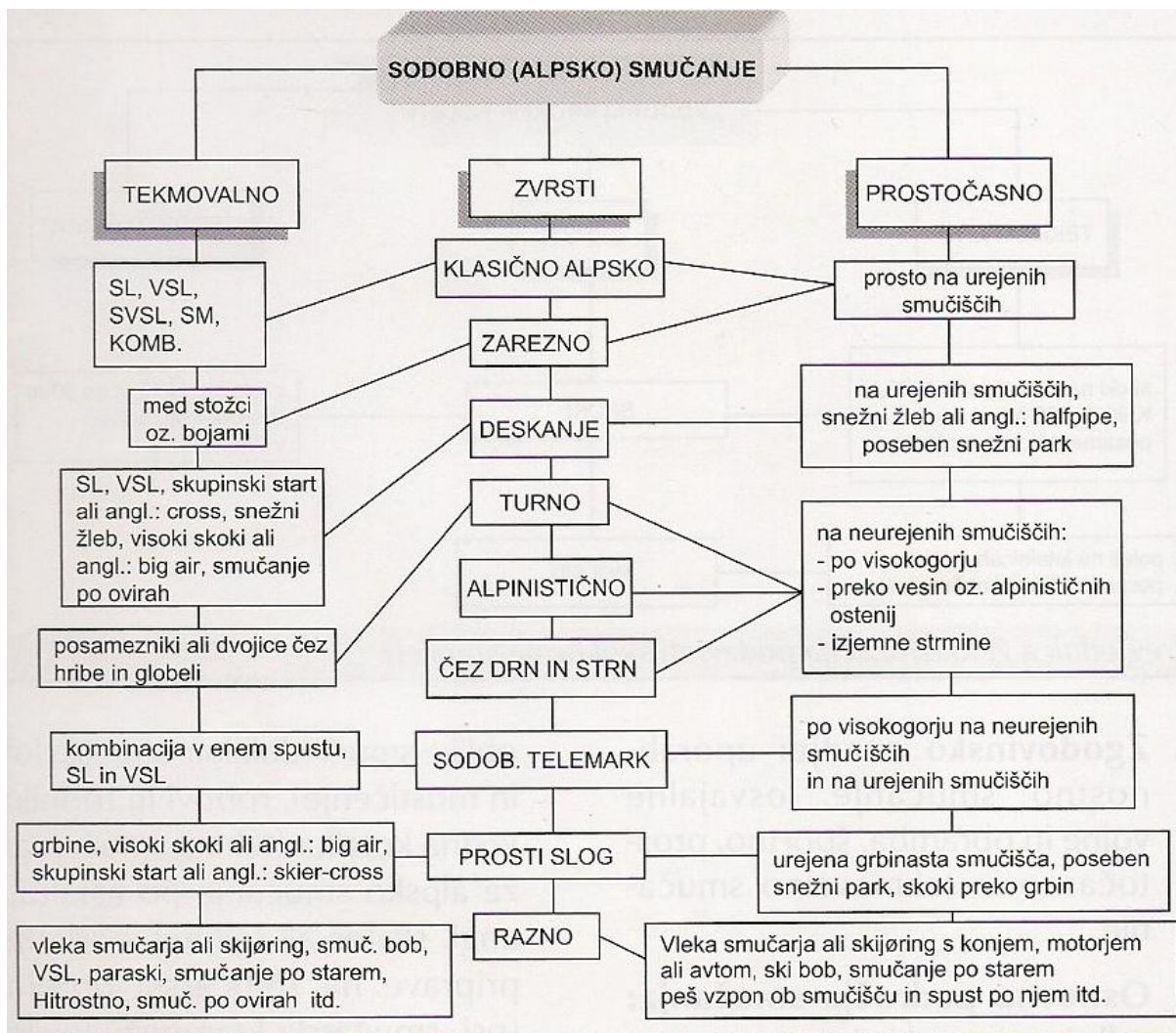
²⁶⁷ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

Vendar gre v tem primeru za drugačno interpretacijo tega kriterija. Kriterij namena je eden izmed temeljnih meril klasifikacije, saj predstavlja predpogoj vsake nadaljnje klasifikacije, svoj manifest pa v polnosti doživi šele v posamezni športni disciplini.

Kriterij namena lahko interpretiramo na različne načine. Prva in primarna interpretacija kriterija namena je po našem mišljenju želja po načinu gibanja (smučanje, drsanje, sankanje). Slednjo interpretacijo smo uporabili pri umestitvi tega kriterija v prvo skupino kriterijev.

Ker pa mora klasifikacija, če želi biti celostna, zaobjeti tudi drugo interpretacijo kriterija namena, moramo govoriti tudi o njej. Gre namreč za že omenjene različne pojavne oblike konkretnih športnih panog. Človek izvaja določeno športno panogo tudi zaradi različnega vrednostnega namena in to so lahko tekmovanje, prosto časna dejavnost in rehabilitacija. Ta interpretacija kriterija namena pride, kot že povedano, do izraza v konkretnih športnih panogah.

Če uporabimo sistemsko metodo bi lahko rekli, da je prva interpretacija kriterija namena del sistema klasifikacije, druga interpretacija pa je zunanji dejavnik, ki vpliva na sistem klasifikacije. Kot takega bomo ponazorili in upoštevali tudi kasneje pri vizualni ponazoritvi naše klasifikacije.

Slika 5.
 Klasifikacija alpskega smučanja
 Vir: Guček in Lešnik (2006, str. 13)²⁶⁸

²⁶⁸ Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

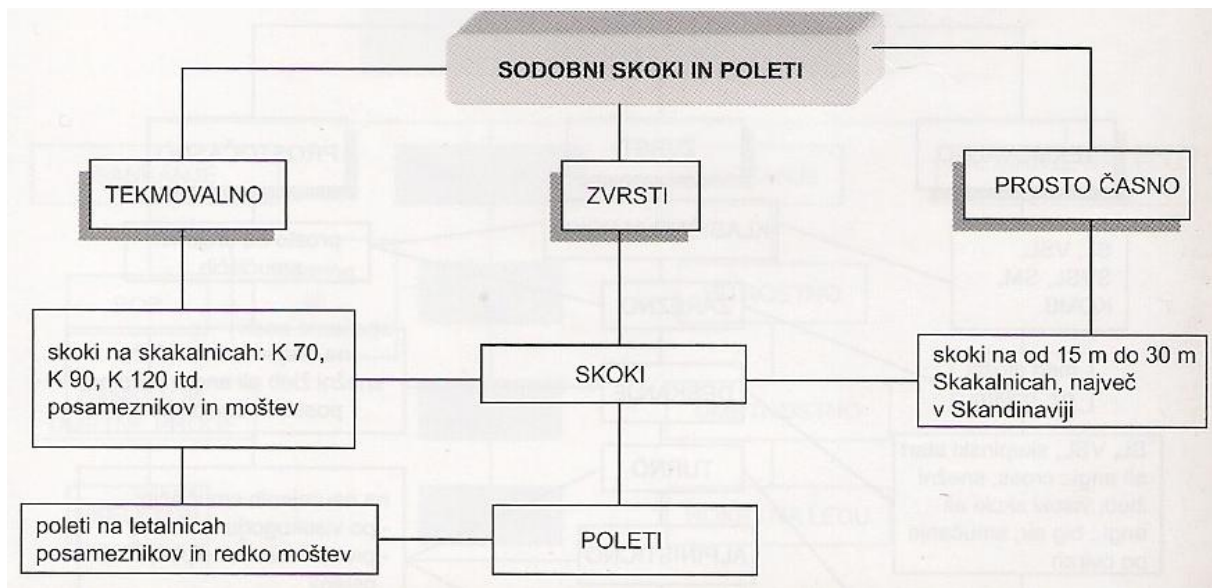

Slika 6.

Klasifikacija smučarskih tekov

Vir: Guček in Lešnik (2006, str. 13)²⁶⁹

²⁶⁹ Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

Slika 7.

Klasifikacija smučarskih skokov

Vir: Guček in Lešnik (2006, str. 13)²⁷⁰

V procesu klasifikacije sta nam po prvi skupini kriterijev klasifikacije ostali še dve zvrsti športov (panog), in sicer drsalni in sankski športi.

Drsalne športe po drugi skupini kriterijev delimo na hokej na ledu in drsanje. Če drsanje klasificiramo naprej na podlagi tretje skupine kriterijev, delimo drsanje na hitrostno drsanje in umetnostno drsanje.

Sankski športe na podlagi kriterijev v drugi skupini delimo na bob, skeleton in sankanje. Sankanje na podlagi kriterijev v tretji skupini nadalje klasificiramo na sankanje po umetnih progah in sankanje po naravnih progah. Bob pa na podlagi kriterijev tretje skupine na dvosed in štirised.

Poudariti velja, da do nekaterih posameznih zimskih športnih disciplin pridemo že po dveh stopnjah klasifikacije. Za druge pa potrebujemo tri. To dejstvo ni protislovno naravi klasifikacije, saj so nekatere športne panoge bolj razvejane kot druge in za njihovo klasifikacijo potrebujemo več stopenj oz. skupin kriterijev. Ko smo na nivoju posamezne športne discipline, lahko slednjo delimo po zadnjem kriteriju, uporabnik, na oblike športne discipline (način tekmovanja, na primer: paralelni slalom ali slalom na čas).

S tem smo zaključili s postpozitivistično klasifikacijo zimskih športnih panog. 10 izbranih kriterijev smo razdelili v 4 skupine, ki so med seboj v hierarhiji, medtem ko med posamezni kriteriji znotraj skupin ni vzpostavljene hierarhije. To nam omogoča

²⁷⁰ Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

združevanje obeh pristopov – pozitivističnega (kvantitativnega) in nepozitivističnega (kvalitativnega) znanstvenega raziskovanja.

6. ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo z analizo in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov ter tudi z metodo lastne izkušnje razgnili glavni problem današnje znanosti – prevladovanje pozitivističnega znanstvenega vzorca mišljenja. Takšna znanstvena metoda proučuje predmet le kvantitativno. V znanosti o športu je predmet proučevanja človek. Vendar pri njegovem proučevanju človek ni le skupek antropometričnih števil, temveč tudi psihološko, sociološko in duhovno bitje. Slednje pa so že izrazito kvalitativni pojmi, ki jih pozitivizem ne more v polnosti zaobjeti.

Sprva so želeli preseči takšen pomanjkljiv kvantitativni pristop znanosti z nepozitivističnim vzorcem mišljenja. Ta znanstvena metoda je v celoti zavračala kvantitativni pristop znanstvenega proučevanja predmeta. To je sicer upravičen (legitimen) odgovor, vendar po našem mišljenju napačen. Nepozitivizem priznava le kvaliteto, enkratnost, ničesar ne posplošuje (ne sklepa iz posamičnega na splošno) in ničesar ne postavi za neogibno. To vodi v zmedo in relativizem, ki sta v znanstvenem območju nezaželena pojava.

Pravi odgovor na zagato – ali izbrati v znanosti kvantitativni ali kvalitativni pristop – predstavlja novodobna postpozitivistična znanstvena paradigma, ki združuje oba principa.

Znanost o športu ni izjema. Tudi znotraj nje prevladuje pozitivistični vzorec mišljenja. Kljub temu, da znanost o športu poudarja individualni pristop, lahko ugotovimo, da se postpozitivistični znanstveni vzorec mišljenja v športu še ni izkristaliziral in uveljavil. Odsev tega je med drugim tudi velika razprava o primernosti imenovanja znanosti o športu.

V diplomskem delu smo aplicirali postpozitivistično znanstveno metodo raziskovanja na klasifikacijo zimskih športnih panog. Sledili smo izboru 10 kriterijev ali meril (namen, cilj, družbena vloga, osnovni način gibanja, zgodovinsko ozadje, področja gibanja, tip orodja, priprave oz. naprave, naravne danosti in objekti, vrste podlage ter uporabniki) Gučka in Lešnika (2006, str. 12–3).²⁷¹ Te kriterije smo nato razdelili v 4 skupine, med katerimi je jasno vzpostavljena hierarhija. Med samimi kriteriji znotraj skupine pa te hierarhije ni, kriteriji znotraj skupine so enakovredni med seboj.

Klasifikacijo ponazarja slika št 8. Na levi strani (modri stolpci) so kriteriji razdeljeni v 4 skupine. Na desni strani (v različnih barvah) pa nivo klasifikacije, ki je določen za posamično skupino z izbranimi kriteriji. Odebeljene črne puščice označujejo

²⁷¹ Guček, A. in Lešnik, B.(2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.

podrejenost skupin kriterijev. Oranžne puščice označujejo stopnjo klasifikacije po določeni skupini kriterijev. Bele puščice in črne neodebeljene puščice pa označujejo proces klasifikacije posameznih zimskih športnih panog. Sive puščice označujejo vpliv druge interpretacije kriterija namena na konkretne športne panoge.

Razpredelnico najlažje začnemo brati zgoraj levo, v modrem pravokotniku, kjer je kot prvo izmed treh enakovrednih meril napisan in podčrtan namen. Tu gre za že omenjeno prvo interpretacijo tega kriterija. Na podlagi kriterijev zapisanih v tem pravokotniku (Namen, Vrste podlage in tip orodja, Priprave oz. naprave) lahko zimske športe delimo (sledimo oranžni puščici) na štiri tipe, ki so zapisani v rdečih paralelogramih (Snežno-smučarski športi, Drsalni športi, Sankaški športi Balinanje na ledu (*curling*))

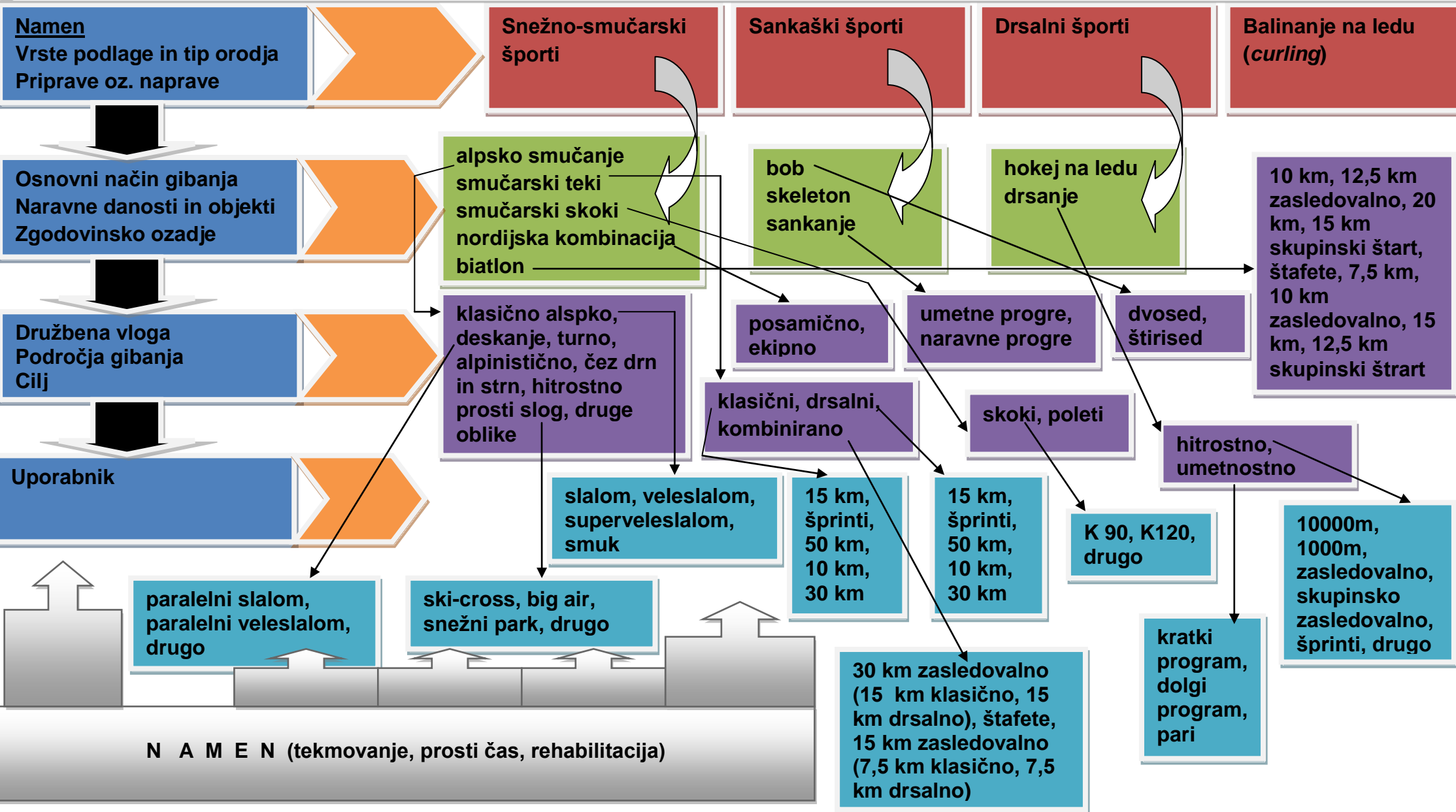
Branje nadaljujemo v drugem modrem pravokotniku (sledimo črni odebeljeni puščici iz prvega modrega pravokotnika), ki predstavlja drugi nivo oz. drugo skupino kriterijev (Osnovni način gibanja, Naravne danosti in objekti, Zgodovinsko ozadje). Na podlagi teh kriterijev (sledimo oranžni puščici) tipe športov iz rdečih pravokotnikov delimo naprej, kot je napisano v treh zelenih pravokotnikih. Bela puščica označuje to povezanost oz. nadaljevanje.

Tako pridemo zopet do modrega pravokotnika – tretjega (sledimo črni odebeljeni puščici iz drugega modrega pravokotnika). Na podlagi kriterijev, ki so v tej skupini (Družbena vloga, Področja gibanja, Cilj) nadalje delimo športe (sledimo oranžni puščici) kot je zapisano in narisano v šestih vijoličnih pravokotnikih. Vsak vijolični pravokotnik je povezan z zelenim pravokotnikom katerega vsebino nadalje razčlenjuje z neodebeljeno črno puščico.

Tako pridemo zopet do črne odebeljene puščice, ki nas iz tretjega modrega pravokotnika prestavi v zadnji četrti pravokotnik, kjer na podlagi zadnjega kriterija (Uporabnik) dokončno razčlenimo (sledimo oranžni puščici) vse zimske športe do konkretnih športnih panog. Te so zapisane v pravokotnikih turkizne barve. Ti pravokotniki so povezani z vijoličnimi pravokotniki (tretji nivo klasifikacije), katere razčlenjujejo do kraja, z črnimi neodebeljenimi puščicami.

Čisto na dnu slike je zapisan ponovno kriterij namena (sive puščice). Tu gre za že analizirano drugo interpretacijo merila namena, ki se manifestira v vsaki konkretni športni panogi. Zato je pravzaprav izven samega sistema oz. strukture klasifikacije, vendar od zunaj vpliva na pojavne oblike zimskih športnih panog.

NOVODOBNA KLASIFIKACIJA ZIMSKIH ŠPORTNIH PANOG

Slika 8.

Novodobna klasifikacija zimskih športnih panog. Igor Kovač

Klasifikacija, ki sledi takšni razvrstitvi kriterijev, omogoča kristalizacijo pojmov v zimskih športnih panogah, omogoča uveljavitev sodobnega in celostnega principa. Prispeva k ureditvi pojmov, izrazov in tako spodbuja nadaljnji razvoj zimskih športnih panog.

Novodobna klasifikacija je odprta za vključitev novih športov, ki jih je in jih bo možno klasificirati po nakazanih stopnjah.

Obravnavana novodobna klasifikacija odpira športni znanosti nove priložnosti. Športna znanost je že zaradi svoje celostne obravnave človeka v športu poklicana k združevanju kvantitativnega in kvalitativnega znanstvenega pristopa. Tako lahko športna znanost postane vodilna znanost pri raziskovanju in apliciranju postpozitivistični znanstvene paradigme. Primer takšne klasifikacije, ki združuje oba principa, je dokaz, da lahko združimo kvalitativni in kvantitativni način obravnavanja predmeta tako na teoretično-filozofskem, kot tudi na konkretno-realnem nivoju znanosti.

Diplomsko delo ponuja način klasifikacije športnih zvrsti, ki je potreben za njihov nadaljnji razvoj, nastanke novih športnih zvrsti in za prepoznavnost posamezne športne panoge. Slednje omogoča pridobivanje novih pripadnikov in ljubiteljev, s tem pa nove ideje in moči pri napredku in razvoju športne discipline. Tako klasifikacija omogoča tudi boljše organiziranost športnih panog in športa na sploh. Organiziranost pa omogoča uvebo primernege tekmovalnega sistema in spodbuja razširitev rekreativne različice športne panoge. Kot vsaka klasifikacija tudi klasifikacija zimskih športnih panog prinaša na področje, ki ga klasificira - zimski športi – preglednost in možnost njihove primerjave.

Upamo, da bo to diplomsko delo spodbudilo znanstvenike in raziskovalce na obeh nivojih, da bodo začeli z uresničevanjem novodobne postpozitivistični znanstvene metode (paradigme). Slednje mora športni znanosti biti izziv. Ta je velikokrat orala ledino in se ni ustrašila novih pristopov. Za športnike je znano, da se močno približajo mejam svojih sposobnosti in zmožnosti človeka nasploh. Za športne znanstvenike, ki so vedno znova bili inovativni, lahko rečemo enako. To je naš novi izziv.

7. LITERATURA

- Aron, R. (1976). *Les étapes de la pensée sociologique*, Pariz: Gallimard.
- Borstner, B. (1985). Primerjanje znanstvenih teorij in pojem napredka v znanosti, *Anthropos*, 17(3-4), str. 77–87.
- Brglez, M. (2006). *Pomen nepozitivističnih epistemoloških in realističnih ontoloških predpostavk za osmišljanje mednarodnih odnosov in metodologije njihovega proučevanja: doktorska disertacija*. Ljubljana: FDV.
- Biathlon History (2010). Pridobljeno 10. 1. 2010, iz <http://www.whistlerolympicpark.com/sports/biathlon/history/tabid/150/Default.aspx>
- Bučar, F. (2003). *Porušena harmonija sveta*. Dob pri Domžalah: Miš.
- Bučar, F. (2006). *Na novih razpotjih*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Bučar, F. (2009). *Slovenci in prihodnost*. Radovljica: Didakta.
- Committees (2009). FIS. Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fis-ski.com/uk/insidefis/fiscommittees.html>.
- FIBT (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fibt.com/>.
- FIL (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.fil-luge.org/Home.307.0.html>.
- Guček, A. in Lešnik, B. (2006). Vloga in položaj smučanja v družbi novodobnih načinov gibanja na snegu. *Šport*, 54(4), str. 9–13.
- Guček, A. (2002). Smučanju danes na pot. V D. Videmšek in A. Guček (ur.), *Smučanje danes*, (str. 11–2). Ljubljana: ZUTS.
- Haag, H. (1993). Concerning the Position of the Theory Field of Sport Philosophy within a Conceptual Framework for Sport Science. V G. Gebauer (ur.), *The Relevance of the Philosophy of Sport* (str. 279–94). Sankt Augustin: Academia Verlag.
- Hosta, M. (2002). Kratek oris razvoja filozofije športa kot discipline. *Šport*, 50(1), str. 29–32.
- Hosta, M. (2003). Kratek oris razvoja filozofije športa kot discipline. V D. Macura in M. Hosta (ur.), *Filozofija športa* (str. 21–5). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Hosta, M. (2003). Postmoderno teoretiziranje športa. *Šport*, 52(3), priloga, str. 25–8.
- Hosta, M. (2005). Na poti h konceptualizaciji in klasifikaciji športa. *Šport*, 53(3), str. 53–6.
- Hozjan, S. (1987). Teorija znanosti kot metateorija. *Anthropos*, 19(5-6), str. 41–58.
- Hribar, T. (1987). *Oblikovanje raziskovalne dejavnosti po vedah in prihodnost sistema znanosti*. Ljubljana: RSS.
- Hribar, T. (1991). *Teorija znanosti in organizacija raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- IBU (2009). Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.biathlonworld3.de/en/>.
- International Partners (2009). ICSSPE. Pridobljeno 30. 9. 2009, iz <http://www.icsspe.org/index.php?m=1&n=8&PHPSESSID=0ebf66909ffc8cc76abb06a3f7a990e9>.

- Jerman, F. (1970). Ideologija pozitivizma. *Teorija in praksa*, 7(6-7), str. 933-42.
- Jerman, F. (1987). O metodologiji znanosti. *Anthropos*, 19(5-6), str. 25-34.
- Jerman, F. (1988). Današnja znanost in grška filozofska misel. V F. Jerman, L. Kreft, B. Debeljak in M. Černjavič (ur.), *Filozofske teme* (str. 351-438). Ljubljana: Fakulteta za elektrotehniko.
- Jerman, F. (1993). Oris analitične filozofije. *Anthropos*, 25(1-2), str. 306-23.
- Jonas, H. (1979). *Das Prinzip Verantwortung: Versuch einer Ethik für die technologische Zivilisation*. Frankfurt am Main: Insel Verlag.
- Jošt, B. (2002). Zakaj filozofija športa. *Šport*, 50(1), str. 3-4.
- Jošt, B. in Pustovrh, J. (1995). Nordijsko smučanje, teorija in metodika športne vzgoje. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Kretchmar, S. (1997). Philosophy of Sport. V J. D. Massengale in A. R. Swanson (ur.), *The History of Exercise and Sport Science, Champaign: Human Kinetics* (str. 181-201). Champaign: Human Kinetics.
- Kristan, S. (1997). Slovenska športna znanost je še vedno v zastoju. *Šport*, 45(1), str. 46-7.
- Kristan, S. (2000). *Športoslovje na slovenskem danes*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Kristan, S. (2003). Šport na epistemološkem (in terminološkem) drsališču. *Šport*, 2003, 51(4), str. 44-51.
- Kristan, S. (2007). Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport*, 35(4), str. 9-17.
- Lešnik, B. in Žvan, M. (2007). *Naše smučine*. Ljubljana: SZS-ZUTS Slovenije.
- Macura, D. (2003). Filozofija športa – tematska specifikacija. V D. Macura in M. Hosta (ur.), *Filozofija športa*. (str. 17-20). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Sports (2009). IOC. Pridobljeno 2. 10. 2009, iz <http://www.olympic.org/en/content/Sports/>.
- Moravcsik, M. J. (1986). The classification of science and the science of classification. *Scientometrics*, 10(3-4), str. 179-97.
- Mraković, M. (1997). *Uvod u sistematsku kineziologiju*. Zagreb: Fakultet za fizički kulturu.
- Nicholson, M. (1997) The continued significance of positivism? V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.), *International theory: positivism and beyond* (str. 128-145). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
- Novaković, S. (1984). Glavni tokovi v sodobni filozofiji znanosti. *Anthropos*, 16(3-6), str. 185-90.
- Pediček, F. (1992). *Pedagogika danes: poglavja za antropološko snovanje slovenske pedagogike*. Maribor: Obzorja.
- Pinter, A. (1996). Beyond Positivism and Relativism. *Teorija in praksa*, 34(6), str. 1056-59.
- Polšek, D. (1997). Skrivnost objektivnega znanja. *Časopis za kritiko znanosti*, 25(186-187), str. 227-39.

- Roter, Z. (1980). Vernost in nevernost v Sloveniji 1968-1978. *Sodobnost*, 44(5), str. 644–72.
- Roter, P. (2005). Visoki komisar za narodne manjšine. V Z. Šabič (ur.), *Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi* (str. 109–24). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Rudl, M. (1990). Oris temeljnih pojmov v logičnem pozitivizmu in v strukturalni teoriji znanosti 1. del. *Anthropos*, 22(1–2), str. 189–210.
- Rudl, M. (1990) Oris temeljnih pojmov v logičnem pozitivizmu in v strukturalni teoriji znanosti 2. del. *Anthropos*, 22(3-4), str. 148–65.
- Smith, S. (1997). Positivism and beyond. V S. Smith, K. Booth in M. Zalewski (ur.), *International theory: positivism and beyond* (str. 11–44). Oxford, New York, Melbourne: Cambridge University Press.
- Sočan, S. (1992). Od parcialne teorije znanosti k integralni teoriji znanosti, tehnologije in družbe. *Družboslovne razprave* 9(13), str. 49–61.
- Šturm, J. in Strojnik, V. (2003). *Uvod v antropološko kineziologijo*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Trstenjak, A. (1974). *Oris sodobne psihologije I*. Maribor: Založba obzorja.
- Ule, A. (1986). *Od filozofije k znanosti in nazaj*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Ule, A. (1987). *Razvoj znanosti z vidika 'strukturne teorije' znanosti 1. del: teoretski termini in struktura znanstvene teorije*. Ljubljana: RSS.
- Ule, A. (1989). *Razvoj znanosti z vidika 'strukturne teorije' znanosti 3. del: redukcija teorij, znanstveni napredek, primeri rekonstrukcije znanstvenih teorij, realizem in instrumentalizem*. Ljubljana: RSS.
- Veyne, P. (1986), Le dernier Faucault et sa morale. *Critique*, 42(471–2), str. 933–41.
- Wittgenstein, L. (1976). *Logično filozofski traktat*. Ljubljana: Mladinska knjiga.